STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
NO. 01301

HALB MENTSH HALB AFFE, ODER, VU ZUKHT MAN DEM EMES?

Shomer

Permanent preservation of this book was made possible
by Julia & Leo Krashen
in memory of
Abraham H. Maller

THE MAX PALEVSKY
YIDDISH LITERATURE COLLECTION

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol
of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from
a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights
in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain
or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified.
If you hold an active copyright to this work – or if you know who does –
please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

האלב מענטש האלב אפפע

אָדער

וואו זוכט מאן דעם אֱמֶת ?

איינע וואהרע ערצעהלונג

פֿאָן

שמר

ווילנא

שנת תרמ"ח לפ"ק

ГДѢ ПРАВДА ?

разсказъ Н. М. Шайкевича.

1888.

Дозволено цензурою. — 10 Мая 1888 года. Кіевъ.

ВИЛЬНА.
Типографія Вдовы и братьевъ Роммъ.
Жмудскій переулокъ собст. домъ № 325/2631.

פארערעדע

די געשיכטע וואס איך גיב דא פאר אייך מיינע לעזער, איז איינע וואהרע ערצעהלונג וואס ס'האט זיך גיטראפין מיט מיינעם אבעקאנטין, די טרערין וואס ער האט פארגאסין ערצעהלנד די שרעקליכע געשיכטע זיינען בייא מיר גיוועזן די בעסטע עדות אז ער האט מיר ערצייהלט וואהרע ווערטער, ער האט מיר זאגאר אויך פילע דאקומענטע און בריעף געוויזען פון גרויסע מענטשין וועלכע האבין עדות גיזאגט אז איהם האט ווירקליך די זאנדערבארע מעשה גיטראפין, און ער האט אונשולדיג געלידין.

די וואהרע געשיכטע קאן אלם מוסטער דינען מיא זאל זעהען צוא וואס פערדארבענע מענטשין זיינען פעהיג, און קיין מענטש קאן זיך איינהיטין פון דער גרוב וואס האראקטערלאזע פערזאנען גראבין פאר איהם, די העלדען פון דער ערצעהלונג לעבען נאך, דער גרעבער און דער באגראבענער זיינען נאך דא, און איך גלויב אז פילע פון די לעזער וועלין זיך נאך מיט זייא באגעגענען, און זייא וועלין פון זייער מונד זעלבסט הערין די שרעקליכע גישיכטע, דאן וועלין זייא זיך איבערצייגין אז דא איז איין איבעריג ווארט ניטא.

דער פערפאססער

(הא"ב מינכ"ש)

א

אן דיא לעזער.

דאס לעבען אין אללגעמיין איז אגרויסעס בוך, און יעדעס מענטשענלעבען איז אטהייל פון דעם אונגעהייער גרויסין בוך, יעדר איינציגער מענטש ווען ער זאל קאנען שרייבין און זאל וועלין זיין ביאגראפיע בעשרייבין, וואלט געוויסס אפילו בייא דעם קלענסטען מענטשעלע ארוים גיקומען אגרויסער ראמאן פון זיין לעבענסגישיכטע, דען יעדער פון אונז איז אונטערוואָרפין זיינע ביסעלע יאהר אונטער דיא פערשיידענע צייטין וואס זיינען פול מיט צרות, אונגליקין, עגמת נפש און זייער ווייניג נחת.

וויא אפט האבין מיר אגרויסין טעות אין דיא מענטשין, ווען מיר זעהען צום בייאשפיל פאר זיך איין אלטין גענעראל, אדער איין אלטין גביר מיינען מיר אז דיא מענטשין האבין זייער פיל וואונדער-בארע זאכין צוא ערציילין פון זייער לעבין, דער גענעראל איז דאך גיוועזען אין פיל מלחמות, ער האט פאר זיך פיל מאהל דעם טויט גיזעהן, און דער גביר האט פאר זיך גיזעהן דיא גרויסע וועלט מיט אלע איהרע פערגעניגען, אבער גלויבט מיר מיינע פריינד אז דאס איז איין אירטהום, נעמט דעם אלטין סטאראוועשצניק (דער וואס פאר קויפט אלטע זאכין) וואס קויפט בייא אייך אב אייערע אלטע שמאטעס בעט איהם ער זאלל אייך ערציילין זיין לעבענסגעשיכטע וועט איהר שטוינען, ער האט אזוא פיעל פערשיידענעס אייך צוא ערציילין אז איך וועט גאר קיין מאהל ניט מיאוס ווערין איהם צוא הערין, ווייל ער האט זיין גאנץ לעבין גיקאמפפט געגין טויזענדער אונגליקין, געגין שרעקליכע שוידערהאפטע צייטין, ווערענד דער אלטער גענעראל האט נור געגין מענטשין און ניט מער וויא איינינע געציילטע מאל גישטריטין, און דער אלטער גביר קאן אייך נור ערציילין פון דעם וואס ער האט גיזעהן אין דיא בעדער וואוהין ער

פלעגט פארין פארברייגגען דעם זומער און מישטיינס געזאגט וואס האט ער דארט גיקאנט זעהן, נאך אזא גביר וויא ער, נאך אזא דאמע אקאקעטקע ווי זיינע פרוי איז און נאך אזעלכע פוסטעפאסניקעס וויא זייא ביידע זיינען גיוועץ.

איך בין אקליין מענטשעלע, איהר זאלט מיך אנקוקין בין איך אדרייער ניט ווערטה, איר וועט פאר זיך זעהן אנארמען אונגליקליכין יודען, וועלכער פלאגט זיך זיין גאנץ לעבין נור פאר דעם שטיקיל ברויט, אייך וועט גאר קיין מאהל ניט איינפאלין מיך צוא בעטין איך זאל אייך מיין לעבענסגעשיכטע ערציילין, דען איהר וועט גאר ניט גלויבין אז אזא קליין מענטשעלע וויא איך בין קאן אייך פערשאפען אינטערעסע מיט מיינע ערצעהלונגען, נור גלויבט מיר ווען איך זאל אייך פאדראבנע מיין ביאגראפהיע פארשטעלין, וואלט איהר אויסער זיך געווארין, איך וועל ניט איבערטרייבין ווען איך וועל מיר ערלויבין צוא זאגין אז פון מיין לעבענסגעשיכטע קאן מען מאכין אפשר הונדערט ראמאנען, יעדער ראמאן זאל זיין גרויס און גראב וויא דיא נייע קרבן מנחה סדורים וואס בערדיטשובער מוכרי ספרים האבין ערשט אבגעדרוקט, און אום אייך איבערצוצייגין אז איך זאג אייך קיין ליגין וועל איך אייך ערציילין אמעשה וואס מיך אליין האט געטראפין, נור איך בעט אייך אז איהר זאלט זיא ניט אננעמען אלס פוסטע פאנטאזיע, ביי מיין לעבין שווער איך אייך אז זיא איז אמת, און אויב יעמאנד וויל זיך איבערצייגין אין איהר ריכטיגקייט קאן זיך אנפרעגין וועגין דעם ביי דיא פערזאנען וועלכע לעבין נאך גאט צוא דאנקען *) און איך וועל מיין גאנץ לעבין גאטטבעטין פאר זייא ער זאל זייא אלאנג לעבין שיינקען, אום זייא זאלין קאנען בעשטענדיג מיינע עדות זיין אין דער געשיכטע, דען עס האט גיהאלטין דאביי, איך זאל מיין לעצט שטיקיל אייגענטהום, מיין גאנץ פערמעגין וואס מיר איז געבליבין (דאס איז מיין גוטער נאמען)

אויך

*) דער הער פיקטעל האט מיר צוגעשיקט אלע דאקומענטע פון זיינע עדות איך קאן זייא אלע זייער גוט, ווער עס וויל דיא דאקומענטע זעהען דעם קאן איך זייא צייגין.

שמר.

(האלב מענטש)

אויך פערליערען, נור דיא ארדענטליכע לייט האבען מיין עהרע גירעטעט.

ב

האלב מענטש האלב אפפע.

אין יאהר ...18 אין מאנהייט יוני (דעם ערשטען טאג שבועות) אלס איך בין אריין געקומען צוא דעם בעריהמטען יודישען שריפט-שטעלער קשינפעלד אין דער גרויסער שטאט טרילטע, האב איך ביא איהם אין הויז געטראפען אפרויא פיר וועלכער איך האב מיך אנפאנגס שטארק ערשראקען. איר האט גיבער געפאסט דער נאמען אוראנג אוטאנג (איינע אפפע) אלס דער נאמען פרויא, ניע אין מיינעם לעבען האב איך אזא העסליכקייט גיזעהן, שטעלט אייך פאר אפערזאן הויך אונ דאר וויא איינע אלטמאדישע קאטשערע, שווארץ וויא איינע נעגערין מיט גראע קאטצענאויגין, אנאז (אזעלכע נעז זאל מען ניט זעהן אין קיין יודיש שטוב) אז אין יעדען פון זיינע צוויא לעכער קאן אריין פארין אגעקיפאז מיט פיר פערד נא שפיץ, דאס ברייטע פנים איז געשטופילט פול מיט גריבעלאך, זא דאס אין יעדין גרוב קאן אריין אוועלעשענער נוס. קורץ גירעט ווען יעמאנד וואלט דיא קארוקאטורע ארום געפירט אין דער וועלט, אונ וואלט זיא געוויזין פאר געלד, בין איך ניט מסופק אז ער וואלט זיך אריינבקמהום פערשאפט. דען אזא משונהדיגע בריאה איז ווייט צוא געפינען.

איהר קאנט הער פיקטעל דאס פריילין? האט מיך דער ה' ק... געפרעגט, צייגענד אויף דער קאריקאטורנער דאמע.

איך האב שיער ניט אוים געשאסין אגעלעכטער ביא דעם ווארט פריילין, דאס שיינע פריילין איז שוין אלט גיוועזן ניט ווייניגער פון 40 יאהר.

ניין, איך האב דיא עהרע ניט געהאט זיא צוא קענען — האב איך גיענטפערט.

אויב אזוא — האט הער קשינפעלד געזאגט — וועל איך אייך בעקאנט מאכין: הער פיקטעל, אונ דאס איז פריילין פלעפען, דיא

פערפאסערין פון דעם ווערק ״די כשרה ליבע״ אדער ״די קאטין איבער דער סמעטענע״ זיא האט דאס געשריבין אין דער רוסישער שפראכע.

איך האב מיר פערניינט נענין דער פערפאסערין, זיא דאס גלייכין גענין מיר פונקט וויא די מאדע פאדערט.

עס האט זיך באלד פערוויקעלט אנעשפרעך צווישין אונז דרייען אין וועלכין מיינע נייע בעקאנטע האט אויך גענואמין מיט העברע־אישע אונ תלמודישע ווערטער אונ האט דאביי אויך פהילאזאפהירט אונ האט געוויזין איהר קענטניסע אין אלע זיבין חכמות.

אבוואהל איהרע אלע ווערטער זיינען גיוועזן שמאקלאז, אונ פערשטאנדלאז, דאך האב איך צוא איר געפיהלט אכטונג, דען איך האב דאך גיזעהן אז זיא קאן פארט אביסיל העברעאיש אונ איז בע־לעזין, אונ צווישין די יודישע פרויען איז דאך דאס אזעלטענהייט.

אלס מיר האבין זיך פונאיינאנדער געשיידעט האט צו מיר דאס פריילין פלעפען געזאגט מיט אזים שמייכיל ביא וועלכען עס האבין זיך ארוים געוויזען צווייא רייהען שווארצע פוילע ציין, איך האף הער פיקטעל אז איך וועל דיא עהרע האבין איהנען צוא זעהן ביא זיך אין קוואטיר, איך שטייא איין אין האטעל קאזאן № 13.

ווען איך וועל נור צייט האבין דאן ווערדע איך איהנען געוויס בעזוכען מאדמאאזעל — האב איך גיענטפערט.

זיא איז אוועק געגאנגען, אונ איך בין נאך גיבליבין ביא דעם הערן קשינפעלד.

וויא גיפעלט איך הער פיקטעל די פערפאסערין? — האט דער הער ק... לאכענד געפרעגט.

זיא גיפעלט מיר זעהער — האב איך שמייכלענד גיענטפערט — שאדע וואס זיא איז ניט גיוועזן אין אחשוורושעס צייטין, זיא וואלט געוויס דאמאלס איינע קעניגין געווארין, אחשורוש וואלט זיך געוויס אין איהר פערליבט.

יא זיא איז הערליך שיין — האט קשינפעלד געזאגט — אונ וואס זאגט איהר צוא איהר פהילאזאפהיע?

וואס ווילט איהר? פאר איודישע פרויא איז דאס אויך צופיל — האב איך גיענטפערט — עס זעהט זיך אן אז זיא האט געלערינט

דייטש אונ העברעאיש, זיא שרייבט רוססיש גאר ניט שלעכט, איך האב איהר ראמאן געלעזין.

אזוא איהר האט געלעזין איהר ראמאן? נוא גיפעלט ער אייך.

פאר אמאנספערזאן וואלט ער גיוועזן שלעכט, נור קוים האט איהם איין פרויא. געמאכט מוזין מיר איהר אויף אלע פעהלער פערצייהען.

יא אויף דיא גראמאטישע פעהלער קאן מען איהר פערצייהען וויל זיא איז אפרויא, אבער דיא מאראלישע פעהלער זיינען אונפערצייהליך, פון אפרויאס פעדער האבין ניט באדארפט ארויס גיין אזעלכע חצופישע ווערטער, איהר העלדין פון דעם ראמאן קומט פאר וויא איינע פון דיא נאסטענמיידלאך וואס לויפין ארום דורך דיא נעכט...

אונ איך זאג אייך נאך אמאהל, האב איך זיא פערטהיידיגט אז פון אפרויא קאן מען קיין פאלקאמענעס גוטעס ווערק פערלאנגען, דען וואו האט אזעלכע געזאלט נעמען דיא וואהרע בילדונג, פון וואנען איז זיא אליין, אונ וועמעס איז זיא?

זיא איז אליין פון דעם שטעדטיל גנעזולער, איהר פאטער איז גיוועזן פריער אמלמד אונ דער נאך האט ער זיך גלאט ארום גישלעפט אין דיא הייזער.

נוא וואס זשע ווילט איהר — האב איך געזאגט — איז ניט גענוג פאר אזא פרויא וויפיל זיא קאן?

איך בין באלד אויך אוועק גיגאנגען פון דעם הערין קשינפעלד אונ האב אויך באלד פערגעסין דיא פערפאסערין, נאר אויף דעם דריטין טאג אלס איך בין פארבייא געגאנגען דעם האטעל קאזאן האב איך מיך דערמאהנט אז דא קווארטירט דאס פריילין פלעפען, אונ האב מיך אויך ערינערט אז איך האב איהר אבעזוך פארשפראכין, דארום בין איך צוא איהר אריין געקומען.

זיא האט מיך זייער פריינדליך אונ קאקעטיש עמפפאנגען, מיר האבין זיך גיזעצט אונ באלד האבין מיר זיך פערפלאנטערט אין אזא לאנגין געשפרעך אז מיר איז שוין נמאס גיווארין זיצענדיג דא אונ האב שוין געקלערט אוועק צוא גיין.

מיר האבין גירעט אונ גירעט — האט צוא מיר פלעפען גיזאגט—

אונ

אונ העקר שבחתי, דיא הויפטזאכע האב איך פערגעסן צוא פרעגן, פון וואנען זייט איהר אליין גיבארין ?

איך בין פון דער שטאט אדינבורג .

אונ וואו וואוינט איהר מיט אייער פאמיליע ? האט זיא מיך ווייטער געפרעגט .

איך זיץ גרעסטענטהייל אין פאסקולע, אונ מיינע צווייא קינדער ערציהען זיך בייא מיין מוטער אין אדינבורג .

אונ וואו איז אייער פרויא ?

מיין פרויא איז אוועקגיפארין זייער אין אווייטן וועג, דיא ווייטע וועג וואס מיר אלע וועלין מוזין אין איהר גיין .

זיא איז גישטארבין ?

יא — האב איך זייפצענד גיענטפערט — שוין זייט צווייא יאר אז זיא איז גישטארבין .

אזוא ? זייט איהר גאר אנאלמן ?

יא איך בין אנאלמן .

נוא פאר וואס זשע שווייגט איהר ? ווארום הייראטהעט איר ניט נאך אמאהל ?

בייא מיר אין הערצען האבין זיך נאך ניט פערהיילט דיא וואונדין וואס מיין ווייבס טייט האבין געמאכט , זאל איך שוין הייראטהען .

אז איהר רעט אזוא זייט איהר האט מיר קיין פעראיביל אקינד, איהר האט געמאנט אייער ווייב ליבין מיט דער גרעסטע ליבע קוים איז זיא גישטארבין דארפט איהר אן איהר פארגעסן אונ חתונה האבין מיט אנ׳אנדערער .

איך זעה קיין גליק אין דעם, ערשטינס פערגעסט ניט אז איך האב צווייא קינדער, אונ קוים הייראטהע איך נאך אמאהל מאך איך מיינע יתומימלאך אונגליקליך, צווייטינס בין איך אמענטש ניט אברייכער, אונ איהר פארשטייט דאך מסתמא אז אווייב מיט זרמוטה איז ניט קיין פאר קליידער .

ניין איך האלט ניט מיט אייך —האט פלעפען מיט פייער גיזאגט— אזא געבילדעטער מאן וויא איהר זייט קאנט קריגין אווייב וואס זאל אייך גליקליך מאכין, אווייב וואס זאל פארשטיין אייער ווערטה, אונ

זָאל מִיט טְהֵיילִין מִיט אַייךְ פְרֵייד אוּנ לֵייד, אַוַייבּ וָואס וֶועט אַייךְ זַיין אַגֶעטְרַייא וַוייבּ אוּנ אַייעֶרֶע קִינְדֶער אַגֶעטְרַייֶע מוּטֶער.

אוֹיף דֶעם הָאט דָאךְ שׁוֹין שלמה המלךְ גֶעקְלָאגְט אשת חיל מי ימצא ד. ה. וואו נֶעמְט מֶען אַוואהְרֶע גְטְרַייא וַוייבּ — הָאבּ אִיךְ לַאכֶענְד גְיֶענְטְפֶערְט — אַדְרַבָּא זָאגְט וואו בֶּעקוּמְט מֶען אַזַא טְהַייֶערֶע מַתָּנָה וִויא אִיהר הָאט אָבְּגֶעמָאהלְט.

ינעתי ומצאתי תאמין הָאט דִיא גְמָרָא גְזָאגְט — הָאט פלעפען לַאכֶענְד גְיֶענְטְפֶערְט — אַז מִיא זוּכְט גִיפִינְט מֶען, וֶוען אִיהר זָאלְט זוּכִין אַזַא פְרוֹיא וָואלְט אִיהר גֶעוִויס גִיפוּנֶען.

אִין וֶועלְכֶע לֶענְדֶער זָאל אִיךְ זִיא זוּכִין?

אִיהר בַּאדַארְפְט גָאר נִיט פָארִין אִין וַוייטֶע לֶענְדֶער — הָאט זִיא מִיט אִיהר לִיבּ שְׁמֵייכֶעלֶע גְיֶענְטְפֶערְט — עֶס קָאן זַיין אַז זִיא גִיפִינְט זִיךְ אִין דֶער שְׁטָאט אוּנ גֶעבִּין אַייךְ...

אִיךְ הָאבּ שׁוֹין פַארְשְׁטַאנֶען אַז דָאס גֶעבִּילְדֶעט פְרַיילִין מֵיינְט דַאמִיט טַאקִי זִיךְ אַלֵיין אַז דֶער אוּרַאנְג אוּטַאנְג הָאט חֵשֶׁק מִיט מִיר חֲתוּנָה צוּא הָאבִּין, מִיךְ הָאט אִין דֶער מִינוּט בַּייא דֶעם גֶעדַאנְק אַזוֹא אָנְגֶעהוֹיבִּין צוּא עֶקְלֶען אַז מִיר אִיז פָּשׁוּט נִיט גוּט גֶעוָוארִין, אִיךְ בִּין אוֹיף גֶעשְׁטַאנֶען הָאבּ אִיהר גֶעזָאגְט אַדְיֶע אוּנ הָאבּ גִיוָואלְט אַוֶועק גֵיין.

וואוּהִין לוֹיפְט אִיר הֶערר פיקטעל, מִיר אִיז אַייֶער גִיזֶעלְשַׁאפְט זֵייעֶר אַנְגֶענֶעהְם, זִיצְט נָאךְ אַבִּיסֶעלֶע.

פֶּערְצַייהֶעט מַאדְמָאאַזֶעל — הָאבּ אִיךְ גְיֶענְטְפֶערְט עֶרְגְרֵייפֶענְד מַיין מַאנְטִיל — אִיךְ הָאבּ נָאךְ פִילֶע נֶאטְהִיגֶע גַאנְגֶען צוּא מַאבִין, דְרוּם מוּז אִיךְ גֵיין, אַדְיֶע!

אַדְיֶע מַאנְסֵייא׳ פיקטעל — הָאט זִיא גְיֶענְטְפֶערְט אוּנ הָאט זִיךְ בֶּעמִיהֶעט אַז דָאס וָוארְט מַאנְסֵייא זָאל בַּייא אִיר פוּן אוּנְטֶער דֶער נָאז אַרוֹיס קוּמֶען פוּנְקְט וִויא בַּייא אַוואהְרֶע פְרַאנְצָאזִין.

אִיךְ הָאבּ גִיפִילְט אַז אִיךְ אַטְהֶמֶע פְרַייֶער אַלְס אִיךְ הָאבּ מִיךְ אַרוֹיס גִיחַאפְּט פוּן אִיר צִימֶער, אוֹיף דֶער גַאס הָאבּ אִיךְ זִיךְ עֶרְשְׁט גוּט פוּנְאֵיינַאנְדֶער גֶעלַאכְט אַלְס אִיךְ הָאבּ מִיךְ דֶער מָאנְט אִיהר אַנְמֶערְקוּנְג אַז זִיא וָואלְט זִיךְ נִיט גֶעוַויינֶערְט מִיט מִיר חֲתוּנָה צוּא הָאבִּין.

ג.

דער לאסטיגער בעזוך.

„מיט קיין זאך אין דער וועלט באגנוגינט זיך דער מענטש אויסער מיט זיין שכל" זאגט דיא וועלט אפראקטיש ווארט, אונ נאך מיינער מיינונג קאן מאן נאך צוא געבען דאס ווארט „שיינקייט", מיר זעהען אז דיא העסליכסטע מענטשין מיינען אז זייא זיינען שיין, אונ קוקען אויף זייער בילד אין שפיגיל מעהר אלס דיא שיינע, מיר באגעגנען כמעט אויף יעדען טריט העסליכע מענטשין פערפוצט וויא דיא פופען, זייער פוטץ מאכט זייא נאך שרעקליכער נאך מיאוסער, אונ זייא אליין מיינען בייא זיך אז זייא זיינען ענטציקענד שיין.

איך וואלט נימאלס געגלויבט אז דאס פריילין פלעפען רעכינט זיך פאר שיין, וויל אין איהר אייגענעם ראמאן האט זיא דאך פאר־געשטעלט אשיין מעדכען פונקט וויא אשיין מעדכען דארף זיין, איז דאך אבאווייז אז זיא פארשטייט יא וואס שיינקייט פאדערט, ענדליך האב איך זיך איבערצייגט אז דיא קאריקאטורגע פרויא רעכינט זיך פאר איינע זעלטענע שאנהייט, אונ זיא האט געגלויבט אז אין איהר קאן זיך פארליבין אפילו אפרינץ, אונ וועגין מיר האט זיא גאר ניט גיצווייפילט אז איך וועל מיך אין איהר שטערבליך פערליבין, וויל איך בין דאך שוין אמאן פון 35 יאהר אונ דערצו אנאלמן מיט צווייא קינדער, דאבייא פערשטייא איך דאך זיא צוא שעטצען פאר איהרע קענטניסע, אונ פאר איר פהילאזאפהיע

דאמאלס אלס איך בין פון איהר אוועק געגאנגען אונ האב אין זיך געלאכט פון דעם וואס זיא האט מיר אזא אנמערקונג גיגעבין, האב איך טאקי שפעטער מיט אפאר מינוטין זיך אין גאנצין פארגעסין אן איהר, דען איך וואר דאן בעשעפטיגט אונ האב גאר קיין צייט געהאט צוא דענקען וועגין אזעלכע דומהייט, נאר באלד האב איך מיך ניט ווילענד געמוזט אן איהר דער מאהנען, דען אויף דעם צווייטען טאג אלס איך בין גיזעסין בייא זיך אין צימער אונ האב גילעזין אבלאט צייטונג האט מען מיר אנגעקלאפט אין טיהר אונ אלס איך האב גיגעבין אגישרייא אנטרע, האט זיך דיא טיהר גיעפינט אונ דאס פריילין פלעפען איז ארין געקומען, זיא וואר פערפוצט וויא דיא

קעניגין נשתי אין אשפאגיל נייעם שטראההוט , אנייא קלייד מיט אגרויסין טורנור אויף וועלכין דרייא רייטער האבין זיך געקאנט בעקוויים ארויף זעטצען , אזאנטיג אין האנד אונ אפאנסנע אויף דער נאז .

ווען איך זאל זיא גיוועזן דער זעהן ערגעץ אנדערש אין דעם פויץ וואלט איך מיך געווים פונאיינאנדער געלאכט , נור בייא מיר אין צימער האב איך מיך געמוזט איינהאלטין , איך האב זיא געמוזט פריינדלאך עמפפאנגען אונ זיא בעטין זיצין , זיא איז דאך פארט אפרויא , אונ נאך אביסיל געבילדעט דאצו .

איך גייא ערשט פון דער פאצט — האט זיא גיזאגט זיך זעצענד — איך האב אוועק געשיקט אבריף צוא דעם דיכטער טורגעניעוו אין פעטערסבורג , ער האט מיר שוין פערדולט מיט זיינע בריעף אונ איך האב איהם געמוזט ענטפערין ;

אזוא איהר קארעספאנדירט מיט דעם דיכטער ט . . . ? האב איך געפרעגט .

אשיינע פראגע צוא איך קארעספאנדיר מיט דעם דיכטער ט...
— האט זיא לאבענד גיענטפערט — יענער וואלט פאר מיר קיין צעהן זעק ציבעלעס גענומען , ער איז פון מיין ראמאן ענטציקט , אויב איהר ווילט וועל איך אייך ווייזן זיינע בריף , ער וויל אים איבערזעצין אין פראנצאזישען .

עס איז ניט נעטהיג , איך גלויב אייך אזוא , אונ איך זאג אייך אז קוים האט אייך ט... געשריבין אבריעף אז איהם גיפעלט אייער ווערק מאגט איהר דאמיט שטאלצירין .

שטאלצירין ? חא חא חא ! — האט זיא געלאכט — ווען איך זאל קוקען אויף דיא קאמפלימענטע חאס דיא גרויסע שריפטשטעלער מאכין מיר האב איך באדארפט זיין בייא זיך גרויס וויא המן ימח שמו , איך וועל אייך צייגין בריף פון אלע רעדאקטערע פון דיא גרעסטע דייטשעסע רוסישע אונ יודישע געלעהרטע , דער רעדאקטאר פון דעם „מארגענשטערן" האט מיר אין איינעם פון זיינע בריף גישריבין אז נאך אזא ווערק וויא מיינע האט נאך דיא רוסישע ליטעראטור ניט געהאט , אונ דער רעדאקטאר פון דעם „פערמיטטלער" האט מיר געשריבין אז ער וואלט זיך גליקליך גישעצט ווען ער זאל קאנען

חאטש אויף מיר אקוק טאהן , אונ דער הערויסגעבער פון דעם „פרעדיגער" האט מיר געשריבן אז יעדעס ווארט פון מיין ווערק האט ער געקוסט , אונ אלע פראפעסארען האבין מיר געדאנקט פאר מיין ראמאן ;

איך האב געגין מיין ווילן אשמייכיל געטאהן הערענדיג דיא דרשה , אונ האב געפרעגט פארשטייט חאטש אונזער פאלק צוא שעטצין אייער ארבייט , פארקויפט איהר פיל עקזעמפליארען ?

נאך ווייסט איהר ניט אז אונזערע יודעלאך זיינען איין אונ-דאנקבארעס פאלק ? — האט פלעפען גיענטפערט ערנסט — זייא פארשטייען דען וואס גוט איז ? פאר זייא איז גוט נור אבבה מעשה, אונ אויף ארעכט ווערק זיינען זיי גאר קיין מבינים ניט, וואו איך ווארף ניט אן מיט גוואלד יענעם אווערק קויפט קיינער ביי מיר , אך וויא אונדאנקבאר וויא דום אונזערע יודין זיינען .

וויא אזוא ווערט מאן דא דעם שלאק פטור — האב איך ביי זיך גיקלערט — זיא וועט מיך דא פערדולין מיט איר ווערק, אונ איך האב גאר קיין צייט מיט איהר צוא טענהן .

איהר וועט נאך דא לאנג פארזאמען אין טרילטא ? — האט זיא מיך גיפרעגט אלס זיא האט גיזעהן אז איך שווייג ;

ביינאהע אכט טאג .

גישט מער ? וואוהין וועט איהר פארין פון דאנען ?

איך באדארף אריין פארין אין פוקלאשד .

איך קאן אייך גאר ניט זאגין הערר פיקטעל וויא צופרידין איך בין דער פון וואס מיר האבין זיך דא באגעגנט , איהר גיפעלט מיר זייער פאר איין ארדענטליכין מאן , אונ היינטיגע צייטין איז זייער שווער צוא געפינען ארדענטליכע לייט .

איך דאנק אייך פאר אייער קאמפלימענט .

ניין איך בין ניט אויסען אייך קאמפלימענטין צוא מאכין , איך זאג דיא ריינע ווארהייט , אז איהר גיפעלט מיר זייער פאר אן ארדענטליכען בראפען מאן .

איך וייס ניט וואס פאר בראפקייט האט איר אין מיר געזעהן .

איך באדארף ניט זעהן — האט זיא לאכענד גיענטפערט — פאר מיר איז גענוג איין בליק קוק אויף אמענטשין דער קאן

איך איהם שוין מיט דיא ביינער, אויף דעם הייס איך דאך פלעפען.

חאטש איך האב ניט פארשטאנען דעם שכל דער פון אז צוליב דעם וואס מיא הייסט פלעפען זאל מען זיין אזא מענטשעקענער, נאר אזוא וויא איהרע אלע רייד האבין ביא מיר קיין טעם און קיין ריח געהאט, און האב זייא גאר ניט געוואלט געדיינקען, אזוא האב איך וועניג דיא לעצטע ווערטער בעאבאכטעט.

שאדע הערר פיקטעל וואס מיר וועלין זיך אזוא גיך צוא שיידין – האט זיא נאך אקורצעס שווייגען געזאגט – בנאמנות מיך קרייננקט דאס זעהער.

זאלט איהר מער קיין צער ניט האבין – האב איך שמייכלענד גיענטפערט און האב שוין גיוואלט זיא זאל אוועק גיין – גאטט וועט אייך צושיקין אנדערע אָרדענטליכע לייט.

וואוהין האט איהר געזאגט פאהרט איהר הערר פיקטעל אין פוקלאשד?

יא אין פוקלאשד.

עס קאן זיין אז מיר זאלין זיך דארט זעהן.

וואס איז איהר פארט אויך נאך פוקלאשד?

עס קאן זיין אז איך וועל פארין אהין, דען איך פאר דאך ארום פערטהיילין מיין ווערק און איך רעכין אז אין פוקלאשד וועל איך מאכין גוטע געשעפטע, וואס זאגט איהר?

איך קאן אייך אין דעם קיין ראטה געבין ווייל איך וויים ניט, איך בין ניט בעקאנט אין דעם געגענד.

יא איך האב מיך פארגעסין אייך צוא ערצעהלען אוויכטיגע זאך הערר פיקטעל – האט זיא פלוצים געזאגט און האט דאבייא אזא שטארקין ניס גיטאן זא דאס זיא האט זיך באסמארקעט.

וואס איז דאס פאר אוויכטיגע זאך.

מיר איז איינגעפאלין פאר אייך אשידוך, אבער אשידוך זאג איך אייך וואס איהר וועט מיר פאר איהם דאנקען צייט איהר וועט לעבין.

איך האב דאך אייך גיזאגט אז איך וויל קיין שידוך טאהן.

איך קאן שוין אייערע מאנסלייט, איהר האט בעשטענדיג ליב זיך צוא בעריהמען און צוא זאגין אז איהר קאנט אויס קומען אהן

פרויען, איך ווייס אבער אז עס איז נאך ניט גיבארין גיווארין דער מאן וואס וויל ניט הייראטהען.

איך האב דאך אייך שוין ערקלערט פאר וואס איך וויל ניט הייראטהען.

דאס איז אלין פוסטע ווערטער, דיא כלה וואס איך וועל אייך געבין וועט אייך אזוא גיפעלין, אז איר וועט אויף קיין זאך ניט קוקין, אונ וועט מיט איהר חתונה האבין.

אונ איך זאג אייך נאך אמאל אז איך וויל ניט הייראטהען.

פאר קיינעם פאל?

פאר קיינעם פאל.

אונ וויא וואלט צום ביישפיל גיוועזן, ווען אזא מעדכען וויא איך בין וואלט מיט אייך געוואלט הייראטהען, וואלט איהר זיך דאן אויך ענטזאגט?

אפינסטערער אוויסטער חלום אויף דיין קאפף! — האב איך זיך געקלערט אונ האב דאבייא מיט אשמייכיל גיענטפערט: וויא קומט אזא פראסט ארם מעדכשעלע וויא איך בין צוא הייראטהען מיט אזא געבילדעטע פריילין וויא איהר זענט וואס דיא גרעסטע רעדאקטארין פאלין פאר אייך.

זעהט איהר הערר פיקטעל, אונ איך בין בייא זיך גאר ניט שטאלץ, איך זוך גראדע אזא מאן וויא איהר זענט, ווייל איך ווייס אז פאר אייך קאן אפרויא גליקליך לעבין.

איהר וועט מיר פערצייהען פריילין פלעפען — האב איך גיענטפערט אויפשטעהענד פון מיין שטול — איך מוז אייך אום פערצייהונג בעטין איר זאלט מיר ערלויבין אבשייד נעמען פון אייך, דען איך מוז אין עטליכע ערטער אריין גיין.

נוא אונ וואס ענטפערט איהר אויף מיינע ווערטער?

מיר וועלין נאך וועגין דעם ריידין, איך פאהר ערשט אין אכט טעג ארום אוועק.

אויב אזוא זייט איר גירעכט — האט זיא געזאגט מיר דיא האנד רייכענד — איהר זייט וויא עס שיינט פון דיא מעדכשין וואס האבין זיך ליב נוט איבערצולעגען איידער זייא טוהען עפעס דאס איז זעהער פיין פון אייך, אדיע מאן אמי!

אדיע פריילין פלעפען! — האב איך געענטפערט און האב גאטט געדאנקט וואס די מיאוסע בעשעפענעס גייט אוועק פון מיר.

ד

זיא איזט שוואנגער.

„פון איין אונצייטיגען שפאס קאן אמאהל דער שרעקליכסטער ערנסט ארויס קומען" האט איינער פון די אלטע פהילאזאפהען געזאגט, קיינער האט זיך אזוא ניט איבערצייגט אין די ריכטיגקייט פון דעם קלוגען ווארט וויא איך, פון דעם שפאס וואס איך האב מיר ערלויבט מיט דער פריילין פלעפען דאמיט וואס איך האב איהר אויף איהרע נארעשע ווערטער געענטפערט. מיר וועלין נאך וועגין דעם „יידין" פון דעם שפאס האב איך נאכהער וויא מיא זאגט מיט בלוט געשפייגין, און איך בין דער אונגליקליכסטער אין דער וועלט געווארין, וויא די לעזער וועלין שפעטער הערין.

די עטליכע ווערטער וואס איך האב איר געענטפערט שפאס־האפט זיינען דער געבילדעטער קאריקאטור גוט אין קאפף אריין, זיא האט דאס אנגענומען פאר איין ערנסט און האט געמיינט אז איר פלאן האט זיך מיר געלייגט אויף דעם קאפף און איך וויל מיר נאר מיישב זיין וועגין דעם, פון יענעם טאג אן איז בייא איר קיין צווייפיל געוועזן אז איך וועל מיט איהר הייראטהען, און זיא האט מיר אנגעהויבין צוא מאכין וויזיטין דרייא מאהל אין טאג. איך האב איר שוין פיל מאהל גיגעבין אנצוהערענס אז עס פאסט ניט פאר אמעדכען זיא זאל מאכין וויזיטין איונגען מאן אין אהאטעל, אז דורך די בעזוכע קאן איהר נאמען וויא אויך מיינר ליידין, דאס האט אבער אלין ניט געהאלפין, וואס מעהר איך האב מיך פון איר ערווייטערט איז זיא מיר אלין מעהר נאכגעלאפין, עס איז מיר ענדליך געווארין אזוא ענג דורך איהר אין שטאט אז איך האב מיך בעשלאסין אוועק צוא פאהרין פריער איידער איך האב פריהער געדאכט.

איך בין אוועק געפאהרען, און וויא אויף להכעיס איז אמינוט

פאר מיין אבריידן, דאס ליעבע פריילין פלעפען געקומען צוא מיר אין צימער.

וואס? איהר פארט גאר אוועק? — האט זיא וויא ערשראקען גיזאגט אלס זיא האט דער זעהן אז מיין טשעמאדאן איז שוין פערפאקט, אונ בין שוין אנגעטאהן אין מיין רייזענמאנטעל.

יא איך פאהר אוועק — האב איך גיענטפערט העכסט צופרידין ביא דעם געדאנק וואס איך זעה דיא מיאוסע בעשעפענים דאס לעצטע מאהל.

אזוא? אונ איהר האט מיר גאר ניט געזאגט אז איהר פארט אוועק?

איך פערשפאר אייך צוא זאגין, איהר זעהט דאך אליין.

פע דאס איז פון אייך זעהער אונארדענטליך הערר פיקטעל, איך האב דאס פון אייך ניט ערוואַרטעט.

איהר האלט דאס וויא איך זעה פאר אגרויס פערברעכען.

געגין מיר איז דאס אן אונגעהייער פערברעכען, עפעס ווייסט איהר דאך אז איך בין צוא אייך צוגעבונדין מיט לייב אונ זעלע, אונ אייער אבפאהרען וועט מיר פערשאפין שמערצין.

גיין איך ווייס גאר דער פון ניט — האב איך שמייכלענד גיענטפערט.

אלע מענער זיינען אונגעטרייע פערזאנען, בערעכינט וואס איהר האט דא געטאהן, איהר האט גיקאנט אוועק פארין, איך זאל מיך אפילו מיט אייך ניט גיזעגענען.

גוא וואס זשע וואלט דאס געווען פאר אין אונגליק.

איך פערשטייא אז ביא אייך מאכט קיין זאך ניט אוים, נור מיר ווייבספערזאנען זיינען ניט גלייך צוא אייך אונדאנקבארע, מיר אז מיר האבין יעמאנדען ליעב, אדער מיר זיינען אלטע גוטע פריינד קאנען מיר זיך גלייכגילטיג פון איהם ניט שיידין.

זיא האט נאך דיא ווערטער ניט גיענדיגט אלס צוא מיר אין צימער איז אריין געקומען מיין גוטער פריינד דער דאקטאר ברונד איך וואר ביא איהם מיט אפאר שטונדען צוריק פון איהם אבשייד גענומען, אונ האב איהם אין דער היים ניט געטראפין דארום האב איך איהם איבער געלאזט מיין קארטע אויף וועלכע איך האב

(האלב מענטש) בית אנגעשריבען

אנגעשריבען אז איך פאר אוועק, אלס ער איז נאך הויזע גיקומען און האט מיין קארטע געפונען, איז ער באלד צוא מיר געלאפין זיך געזעגנען מיט מיר.

גוט וואס איך האב אייך נאך אין קוואטיר געטראפין האט דער דוקטור געזאגט, איך וועל אייך ווענינגסטען קאנען געבען מיין ברכה אויף אייער וועג, איך גלויבע אז דיא ברכה פון אזא צדיק וויא איך בין וועט אייך זעהער העלפען אין אלע אייערע אונטער־נעהמונגען.

איך דאנק אייך זעהער ליבער ברונד האב איך גיענטפערט אידם דיא האנד דריקענד, איהר מאגט אייך שפאס מאכען, און איך זאג אייך ערנסט אז דער זעגען פון אגוטין פריינד איז ביא מיר זעהער טהייער.

דאס האט דאך דיא גמרא לאנג געזאגט — האט זיך פלעפען אריינגעמישט — אל תהי קללת הדיוט קלה בעיניך אז דיא ברכה פון איין איינפאכין מענטשין זאל מען ניט האלטין פאר גרינג.

דער דוקטור האט אקוק געטאהן אויף דער פריילין פלעפען, און איך האב אין זיין געזיכט געלעזען זיין ערשטוינען ביא דעם אנבליק פון דער העסליכער פרויא.

איך האב געוואלט מיט דעם דאקטור בלייבין אליין, דאס הייסט איך האב געוואלט פטור ווערין פון דער געבילדעטער פלעפען, דארום האב איך געזאגט, איך האב אייך פאר מיין אבריזע איניגע וויכטיגע זאכין איבער צוא געבען הערר ברונד.

נוא קומט ארוים אויף דער גאס און גיט זייא מיר איבער.

איהר פערשפארט צוא גיין אויף דער גאס, איך קאן אייך דא איבער לאזין אליין — האט פלעפען געזאגט — דען איך ברויך אלס איינס אוועק צוא גיין.

דאס מיין איך דאך — האב איך ביא זיך גיקלערט.

נוא אדיע הערר פיקטעל! — האט זיא צוא מיר געזאגט מיר איהר שווארצע גרויסע האנד רייכענד — פארט געזונדער הייט, קאן איך האפין פון אייך בריעפע צוא ערהאלטען?

איך וויים דאך ניט וואוהין אייך צוא שרייבין.

שרייבט אויף דער אדרעסע פון דעם הערן קשינפעלד וועט

מיר

[1] האלב מענטש)

מיר שוין אייערע בריף אבשיקן אהין וואו איך וועל זיין, דען איך וועל איהם פון יעדען ארט מיין אדרעסע שרייבין.

זעהער גוט! — האב איך געענטפערט — איך וועל אייך שרייבען.

פלעפען האט מיר נאך אמאל געוואונטשען אגליקליכע רייזע אונ איז ארויס געגאנגען.

וואו האט איהר דערטאפט אזא טייפיל? — האט דער דאקטאר ברונד מיך לאכענד געפרעגט.

איך האב דאס גליק געהאט זיא צוא באגעגנען ביא אייך אין טרילטא.

ווער איז מיר, איך וואלט מיך געשראקען מיט אזא שד אין איין שטוב צוא זיין. ווער איז זיא.

זיא איז איינע העברעאישע פערפאסערין, זיא הייסט פריילין פלעפען.

פריילין? — האט דער דאקטאר געפרעגט אונ האט זיך פאנ־איינאנדער געלאכט — זיא איז אפריילין? זיא האט קיין מאן?

יא זיא הייסט נאך פריילין, דען וויא עס שיינט האבין דיא מענער קיין חשק אזא מהייערן שאטץ צוא בעזיטצען.

זייא האבין קיין חשק, אונ דאך האט זיך געפונען איינער וואס האט זיא שוואנגער געמאכט האט דער דאקטאר געלאכט.

איך האב איהם פערוואונדערט אנגעקוקט, אונ האב געזאגט: איך פערשטייא גאר ניט וואס איהר רעדט העיר ברונד.

וואס פערשטייט איהר דא ניט? איהר האט דען ניט בעמערקט אז זיא איז שוואנגער.

דאס פריילין פלעפען איז שוואנגער? — האב איך אויסער זיך פאר ערשטוינען געפרעגט.

יא יא זיא איז שוואנגער, אז איך זאג אייך מאגט איהר מיר גלויבען, איהר קאנט שוין זאגאר אויב איהר ווענט איהר אגוטער פריינד בעשטעלען פאר איהר אגוטע אקושערין.

מיר גלויבט זיך דאס ניט — האב איך געענטפערט — איך העבין אז איהר האט דאס מאהל איין אירטהום העיר ברונד.

אנ׳אירטהום, זאל זיין אנ׳אירטהום — האט ברונד לאכענד

גיענטפערט, עס שטייט דא פאר אונז ביידין ניט אזא גרויס גליק אין דעם מיר זאלין וועגין דעם דיספוטירין אין דיא לעצטע מינוטען פון אייער אבּרייזין, זאגט מיר בעסער וואוהין פארט איהר יעצט?

איך פאר נאך פרייסען, אונ איך באדארף זיין אין טישפיט.

אויב איהר וועט זיין אין טישפיט, אונ איהר וועט דארט פיליכט זעהן אגעוויסין העררן אראן שיצפיץ, זאלט איהר איהם אין מיין נאמען הערצליך גריסען.

אהרן שיצפיץ? — האב איך גיענטפערט — איך קאן איהם זייער גוט, איך פלעג מיך מיט איהם זעהער אפט זעהן אין טאסקלוא, נאר איך פערשטייא ניט וויא קומט ער אין טישפיט, זיין פאמיליע וואוינט דוכט זיך אין קעניגסבערג.

יא ריכטיג זיין פאמיליע וואוינט אין קעניגסבערג, נור ער האט אין טישפיט אויך פאמיליע דען זיינע ערשטע פרויא וועלכע וואר מיינע איינע נאהע פערוואנדטע וואר אוים טישפיט, נאך לעבין דארט איהרע עלטערין, אויך זיין עלטסטע טאכטער וועלכע ער האט פונם ערשטין ווייב זיצט אין טישפיט בייא איהרע גראססעלטערין, דען זיא האט זיך בייא זייא אין הויז ערצאגען, עס שאדט ניט איהר זאלט באקאנט ווערין מיט דער פאמיליע, דאס איז איינע אריסטא-קראטישע פיינע פאמיליע, אונ דאס פריילין שיצפיץ איז אנ'אנטיק, איהר וועט פערגעניגען האבין פון איהר קאנטשאפט, גיט איר איבער אגערים פון מיר, אונ זאגט איהר אז איך בין אויף איהר שטארק אין כעס דערפאר וואס זיא האט מיר שוין ביינאהע אהאלבעס יאהר קיין בריעף געשריבין.

זעהער גוט, איך העל אלעס טאן, אויב איך וועל טרעפען דעם העררן שיצפיץ אין טישפיט, וועל איך איהם געוויס אין אייער נאמען אהערצליכין גערוס אבגעבען.

איך האב מיך מיט דעם דאקטאר ברידערליך געשיידעט, אונ בין באלד אוועק געפאהרען.

דעם דאקטארס ווערטער אז דאס פריילין פלעפען איז שוואנגער זיינען מיר אהיבשע צייט פונם זינען ניט ארויס געגאנגען, מיר האט זיך דאס בשום אופן ניט געוואלט גלויבין, אז זיא איז אקאקעטע דאס האב איך גיזעהן, אונ אז זיא איז ניט פאר קיין יודין געבאכט

אגרויסער נאר דאס האב איך זיך אויך איבערצייגט, אבער עס זאל האלטען דאביי זיא זאל בייא אזא שטופע האלטען דאס וואלט איך נימאלס געגלויבט.

אשמייכיל איז מיר איבערגינאנגען איבער דיא ליפען אלס איך האב געקלערט פיליכט איז דאס ווירקליך וואהר, איך האב געלאכט ווייל איך האב מיך דערמאהנט אז נאך דיא אלע זאכין האט זיא זיך געשדכינט צוא מיר, זיא האט געוואלט זיין דיא קלוגע אונ מיר פאר דרייען דעם קאפף, יא יא — האב איך צוא זיך אליין געזאגט — דוא האסט טאקי געטראפין דעם פלאטץ וועמען אנצוטאהן אספאדיק.

איך האב נאך דאמאלס ניט געוואוסט פון דעם סוד אז מיא קאן אנטאהן איינעם אספאדיק מיט געוואלט, אז עס זיינען דא אזעלכע פערדארבענע מענטשין וואס חאפין זיך אן איין האר אונ פלעכטין דאפאן אויס אשווערע אייזערנע קייט, איך האב ניט געוואוסט אז עס גיבען אזעלכע טיראנען אויף דער וועלט וואס אום זיך צוא פער־בעסערין איז בייא זייא רעכט פילע אונשולדיגע נפשות אין גרעסטען אונגליק צוא ווערפען.

היינט בין איך שוין אפראקטישער מענטש, איך ווייס שוין אלעס, אבער וואס העלפט דאס...

ה

איך ווער צוא מזיל אחתן.

איך האב אייך שוין ערציילט אין דעם ערשטין קאפיטעל, אז איך בין אקליין מענטשעלע איך באדארף געוויס ארבייטען מיט דער גאל ביז איך פעדין עטליכע רוביל, דען איך מוז אויף זיך אליין דעם אמת זאגין איך בין פון שטענדיג אן אגרויסער שלימזיל, דאס הייסט איך האב קיין גליק ניט, אונ פאר וואס מיינט איהר האב איך קיין גליק ניט אפשר דער פאר וואס איך טויג צום געשעפט ניט? ניין אין גענצליהייל, איך האב געפרופט זיין אסוחר אונ האב פארדינט פיעל מאהל אסך געלד, ווייל איך בין אין געשעפט ענערגיש אונ שטארק בירעכינט, מיין איינציגער פעהלער בעשטייט נור אין דעם

וואס איך גלויב אלעמען, אלע זיינען ביא מיר פערערעכינט פאר ארדענטליכע לייט, אונ דער פעהלער האט מיך געליינט אין דר'ערד, דען איך פלעג מיין געלד פערלייהען יעדען וועד עס האט נור גיוואלט ביא מיר לייהען, אונ דיא ארדענטליכע לייט האבין אזוא רחמנות געהאט אויף מיין געלד אז זייא האבין זיך פון זייא גאר ניט געוואלט שיידין... אונ אויף אזא ארט איז זיך מיין קאפיטאל צופליינין אין פרעמדע קעשענעס אונ מיין קעשענע איז געבליבין ניט פאר קיין קעשענע געדאכט פוסט וויא אטעגליכע בלאט ציטונג. אין יענער צייט האב איך נאך געהאט טויזענד רובעל במזומן ביא מיר אין טאש, דאס ביסעל געלד האב איך שוין פאר קיין פאל געוואלט ארויס געבין פון דיא הענד, איך האב געזוכט איין ראיעל געשעפט, אונ האב צוליב דעם געמוזט זיין אין פרייסין, אויך אין פערשיעדענע שטעדט אין רוססלאנד.

אין מאנהייט אקטיאב 18.. בין איך אנגעקומען אין דער שטאט טישפיט, איך האב ביא זיך געהאט אביסיל סחורה וועלכע איך האב געוואלט פערקויפען אין דער שטאט, איך האב מיך גאר פערגעסין דעם דאקטאר ברונדוס ווערטער וועגען דעם הערין אראן שיצפיץ, איך בין אריין געפארין אין אגאסטהויז, אונ באלד וויא איך בין אראפגענאנגען פון דער דראשקע האב איך מיך איינגעוואשין האב זיך איבערגעקליידט, אונ בין געגאנגען אויף דער פאטשט איניגע נייטיגע בריעף אבצושיקען.

געהענדיג אין גאס פערטראכט האב איך ערהערט פלוצים אשטימע „דוכט זיך הערר פיקטעל?" איך האב מיך אומגעקוקט אונ בין איבערראשט געווארין אלס איך האב פאר זיך דער זעהן דעם הערין אראן שיצפיץ.

מיר זיינען איינער דעם צווייטין אויף דיא העלזער געפאלען, האבין זיך פריינדליך געקושט.

וויא קומט איהר אהער ליבער פיקטעל? — האט מיך שיצפיץ געפרעגט.

איך האב איהם ערציילט וועגין וואס איך בין אהער געקומען.

אך איך בין זעהער צופרידין וואס איך האב מיך דא מיט אייך באגעגנט — האט ער העכסט ערפרייעט געזאגט — איך בין אויך

ערשט מיט איינינע טעג צוריק אהער געקומען געוואהר ווערין צוא מיין טאכטער, קומט ליבער פריינד, איך וועל אייך בעקאנט מאכין מיט מיין שוועער אונ מיט זיין פאמיליע?

איך מוז אבער גיין אויף דער פאטשט.

איך וועל אויך מיט אייך אונטערגיין צוא דער פאטשט, אונ פון דארט וועלין מיר גיין צוא מיין שוועער — האט ער געזאגט.

מיר זיינען געגאנגען אויף דער פאטשט, אונ אלס איך האב מיך אבגעפערטיגט, האט ער מיר געפיהרט צוא זיין שוועער אין הויז.

זיין שוועער, שוין אמאן פון איאהר 70 וואר זעהער איין אינ־טיליגענטער מענטש, ער וואר אליין געבארין פון רוססלאנד, נאר שוין לאנגע יאהר האט ער זיך בעזעצט אין פרייסען, דער אלטער מאן איז גיוועזן אגרויסער תלמודיסט אונ דערצו אוואהרער פהילאזאף, ער האט שוין פון מיר גיהערט מיין נאמען איז איהם גיוועזן זייער גוט בעקאנט, דארום האט ער זיך מיט מיר שטארק געפרייט, אונ האט מיך פאסט פאטערליכע צארטליכקייט עמפפאנגען, שיצפיץ האט מיר אויך פאר דיא איבעריגע גליעדער פון דער געעהרטער פאמיליע פארגעשטעלט, אונ צווישען זייא איז אויך גיוועזן זיינע טאכטער איין מעדכען פון אונגעפעהר 18 יאהר, איינע רייצענדע בילדשיינע פריילין.

מיא האט מיך באלד געלאדען צום טיש, אונ מיר האבין זיך זעהער פערגעניגט אונטער האלטען, איך געדיינק גאר דיא צייט ניט וואס איך האב אזוא פיל פערגעניגען גענאסען וויא דאס מאהל, איך האב אבגעגעבין שיצפיצן מיט זיין טאכטער אגערוס פון דעם דוקטור ברונד אונ זייא וואַרען מיט דעם געררוס זייער צופרידין, ווייל דער דאקטאר איז בייא זייא אין הויז ערצויגען געווארען אונ זייא האבין איהם אלע געליבט וויא אברודער.

איך בין ענטציקט גיוועזן פון דער ארדענטליכע פאמיליע, בעזאנדערס האט אויף מיר געמאכט אשטארקין איינדרוק דאס פריילין אנא שיצפיץ, איך האב פאר זיך גיזעהן אריינעס אונשולדיגעס וועזען וועלכעס מיא האט מיט רעכט געקאנט נענען אנענגעל נאטטעס, איך וועל ניט זאגין אז זיא איז גיוועזן גאטליך שיין אבער מיט איהר

ליבעס רייצענדעס געזיכט האט זיא גיקאנט וועטאייפערן געגען דיא שאנסטע אין דער וועלט, זיא האט גירעדט זייער וועניג, נור יעדעס ווארט איז גיוועזן בורליאנט.

איך בין אבגעזעסען צוויא וואכין אין טישפיט, אין יעדען טאג האב איך געמוזט זיין ביא רבי זיססעלע שפיטץ, איך פלעג דארט טעג און נעכט פערברייגגען, און עס איז געקומען דאצו אז איך בין אזוא צוגעבונדין געווארין צוא דער פאמיליע זא דאס מיר האט זיך גאר ניט געוואלט פון זייא שיידין, אויך זייא האבין מיך אלע שטארק ליב בעקומען און פלעגין מיך מיט דער גרעסטער אונגעדולד ערוואַרטען, און קוים בין איך צוא זייא געקומען האבין זייא שוין מיך ניט אבגעלאזט.

איך וויים אז דיא לעזער ערוואַרטען דא געווים פון אפייערינע ליבע צוא הערען, ווייל זייא האבין דאך גיהערט אז דאס פריילין אנא שיצפיץ האט אויף מיר אשטארקין איינדרוק געמאכט, איז ביא זייא קיין צווייפיל דא אז דא האט זיך פערוויקעלט אשטארקע ליעבע און דערביא אנאינטריגע וויא אראמאן פאדערט, דארום מוז איך זייא זאגין אז צוא מיינע גרויסע שמערצען קאן איך זייא מיט אזא פייערינע ליבע ניט ערקוויקען, איך בין מיך מודה אז דאס שאנע פריילין איז מיר שטארק גיפעלין, אבער איך האב גאר ניט געוואגט צוא דענקען וועגין אליבע, דען איך האב ניט פערגעסין אז זיא מאג זיין מיינע אטאכטער, איך וואר שוין דאן אמאן פון 35 יאהר, און זיא איז ערשט 18 יאהר אלט גיוועזן, אמת איך האב פערגעניגען געהאט מיט איהר צוא פערברייגגען, אבער דאביא האב איך גיפילט נור דאס פערגעניגען וואס אמענטש פיהלט אלס ער פערברייננט מיט אוואהרען גוטען פריינד, ריכטיגער געזאגט, איך האב ליב געהאט אויף איהר צוא קוקען וויא אויף אשיין רייצענד בילד, און מיר איז נאך ניט איין מאמענט דער געדאנק אין קאפף געקומען איך זאל מיך צוא איר שדכענען, אדער חלילה איהר דיא מינדעסטע אנמער־קונג צוא געבען אז איך האב זיא ליעב. נאר פלוצים האט זיך גימאכט אזא אונערוואַרטעטע זאך וואס איך אליין בין איבעראשט געווארין הערט אגעשיכטע:

איין מאהל אלס איך בין גיזעסען ביא זיך אין צימר און האב

געשריבען, איך האב שוין אין זינען געהאט פון טישפיט אוועק צוא פאהרין האט זיך דיא מיהר גיעפינט אונ אראן שיצפין איז אריין געקוממען.

איך האב דאס פאפיר אוועק געלייגט אן אזייט, אונ האב זיך בעשעפטיגט מיט מיין גאסט, מיר האבין גירעט פון פערשיידענע זאכין, וויא צווייא גוטע פריינד באדארפין ריידין, אונ דאבייא איז צוא רייד געקומען וועגין חתונה האבין.

זאגט מיר נור הער פיקטעל — האט ער צוא מיר פלוצים גיזאגט — איהר קלערט שוין גאר ניט הייראטהען מעהר.

איך בין געזאנגען מיינע לעצטע ביסעל יאהר אליין דורכלעבען — האב איך גיענטפערט.

אייערע לעצטע ביסעל יאהר? — האט אראן געלאכט — איהר רעדט פונקט וויא איהר זאלט שוין זיין איין אלטער מאן פון הונדערט יאהר, פערגעסט ניט אז איהר זייט נאך גאר איונגער מאן, בייא דיא קריסטען קלערט אמענטש אין אייערע יאהר ערשט וועגען אכלה.

דאס איז דער פאר וייל דער קריסט האט נאך קיין פרוי גיהאט ביז 35 יאהר, ער איז אבחור, ער האט קיין קינדער, אונ איז דאצו פערזארגט מיט אגעשעפט אדער מיט אנ׳ארבייט, בייא אונז יודען אבער איז אמאן פון 35 יאהר שוין אנ׳אויסגעהארעוועטער פאמיליענ-פאטער, אט צום בייאשפיעל איך, איך האב שוין אפרויא געהאט, אונ זיא האט מיר איבערגעלאזט צווייא קינדער, דערצו האב איך קיין פראפעסיאן אין דער האנד, אונ אז איך וועל נעמען אווייב מאך איך זיא אונ זיך אליין אונגליקליך, דען וואס בעטרעפט מיין ביסעל געלד, איך קאן דאס בעהיטע גאט אן איין מסחור פערליערען דאן בלייבט מיר מיט מיין ווייב איבעריג נור אנצוטאהן טארבעס אונ גיין אין דיא הייזער.

איהר רעדט אונפראקטיש — האט שיצפין גיענטפערט — אלע היינטיגע אויפגעקלערטע מענהן דיא זעלבע ווערטער, אונ זייא בעמערקען גאר ניט וויא אונזערע יודעליך זאלין געזונד זיין לעבין זיך גרעסטענטהייל אויס זייערע יאהר גאנץ פיין אהן איין ארבייט אונ אהן אפראפעסיאן, דער יוד האט אימער אפראפעסיאן אין דער

האנד ,זיין שכל און זיין אונטערנעהמונגסקראפט" מיט דעם פערדינט ער אימער געלט און לעבט גאנץ גליקליך, בעזאנדערס אזא מאן וויא איהר זיט, איהר האט אביסעל געלד, און דאצו זייט איהר געבילדעט אויך מאנט איהר לכל הדעות הייראטען מיט אצווייטע פרויא, און איך בין פערזיכערט אז זיא וועט פאר אייך גליקליך זיין.

איך האב געשוויגען.

אויב איהר ווילט הערר פיקטעל וועל איך ביא אייך זיין אשדכן — האט צוא מיר אראן פלוצים לאכענד געזאגט — איך וועל אייך ריידין אשידוך טאקי פון דער שטאדט.

איהר זייט פאר מיר אצו טהייערער שדכן.

איך וועל אבער ביא אייך קיין שדכנות נעמען, ווייל דיא כלה איז מיינע אנאהנטע פערוואנדעטע, און איך וויל איינפאך איר זאלט אויך זיין מיינער אפערוואנדעטער (קרוב).

מיר וואלט זעהער אנגענעהם גיוועזן זיך צוא צאהלען צווישען דיא גלידער פון אייער פאמיליע — האב איך גיענטפערט ערנסט — נאר איך וויים ניט....

וואס ווייסט איהר ניט? — האט שיצפיין געזאגט — איהר ווייסט פיליכט ניט צוא עס וועט זיך געפינען אמעדכען וואס זאל וועלין הייראטען מיט אזא אלטין מאן וויא איהר זייט, נוא קאן איך אייך בערוהיגען און אייך זאגין אז דיא כלה וואס איך וויל אייך ריידין איז צופרידין אייך האבין פאר אמאן, זיא קאן אייך זעהער גוט און איר קאנט זיא אויך.

איך קאן זיא אויך? — האב איך פערוואנדערט געפרעגט — ווער איז זיא.

זיא איז... זיא איז מיין טאכטער אננא — האט ער גיענטפערט שמייכלענד — נוא גיפעלט אייך דער שידוך?

איך האב איהם ערשטוינט אנגעקוקט וויא איך וואלט מיך וועלין איבערצייגין צוא ער מיינט דאס ערנסט.

נוא פאר וואס ענטפערט איהר מיר ניט? אייך גיפעלט אפשר דיא כלה ניט? אויב אזוא האב איך צוא אייך ניט, וועלין מיר בלייבין פון ווייטין גוטע פריינד וויא מיר זיינען גיוועזן ביז אהער.

אויב איהר מיינט דאס ערנסט, און אויב אייער טאכטער

ווילינט ווירקליך איין צוא דעם שידוך בין איך מסכים — האב איך געאנטפערט.

איך מיין דאס ערנסט, אונ מיין טאכטער מיינט דאס אויך ערנסט, איך האב ערשט היינט מיט איהר גערעט וועגן דעם — האט שיצפין פריילך אונ מונטער געאנטפערט.

איך בין מסכים — האב איך געאנטפערט איהם דיא האנד רייכענד — אונ איך וועל מיך גליקליך שעצען זיין אייער טאכטערס מאן אונ אייער איידים.

ו

איך בין אין זיבעטען הימעל.

איך בין געווארין אחתן פאר דער שיינער אנאן.

וואס פאר אזעלטענע העלדין דיא ליעבע איז! זיא איז ווירקליך אין שטאנד פון אלט יונג צוא מאכין, אונ פון אגיהנם אגן עדן אויס צוא בילדען, דער זעלבער איך בין באלד נאך דיא תנאים בייא זיך אין דיא אויגען יונגער געווארין מיט צוואנציג יאהר, דיא גאנצע וועלט וועלכע האט מיר שוין אנגעהויבין נמאס צוא ווערין אונ צוא לאסט צוא פאלין האט פלוצים גאר אויף דאס נייע אין מיינע אויגען אפרישען חן געהאט, איך האב אנגעהויבין צוא האפין אויף אגליקליכען צוקונפט חאטש איך האב מיך פריהער שטארק געשראקין פאר דעם צוקונפט, קורץ גירעדט איך האב זיך זעלבסט ניט ערקאנט.

אראן האט מיר קיין ליגען געזאגט, זיין אנאא האט ווירקליך איינגעווילינט מיט מיר צוא הייראטען, זיא האט מיר זאגאר פער-טרויעט אז זיא ליעבט מיך, נוא איז שוין ניוען אונטער דעם הימעל אגליקליכערער מענטש פון מיר?

מיר האבין דיא חתונה אבגעלייגט אויף פינף מאנהייט, איך האב נאך באדארפט אריין פארין קיין בערלין, אונ בייא אונז איז געבליבין אז דיא צייט וואס איך וועל זיין אין בערלין זאל מאן דא דערווייל נייען דער כלה איהרע חתונה קליידער, אונ אלעס איינארדנען וויא עס באדארף צוא זיין, מיר האבין שוין געלאזט אבדרוקען חתונה

בִּילֶעטֶען , אִיךְ הָאבּ זֵייא צוּשִׁיקְט צוּא מַיינֶע פִּיעלֶע גוּטֶע פְּרַיינְד וָואס אִיךְ הָאבּ גֶעהַאט אִין רוּסְלַאנְד וִויא אוֹיךְ אִין דַייטְשְׁלַאנְד , אוֹיךְ דֶער מְחוּתָּן הָאט צוּשִׁיקְט בִּילֶעטִין צוּא זַיינֶע גוּטֶע פְּרַיינְד אוּם זֵייא אַיינְצוּ-לַאדֶען אוֹיף דֶער הָאכְצַייט .

אֵיידֶער אִיךְ בִּין אַוֶועק גֶעפָארִין נָאךְ בערלין הָאבּ אִיךְ מִיט מַיין מְחוּתָּן אראן שִׁיצפיץ גֶעמַאכְט אַשׁוּתְּפוּת אִין אַגֶישֶׁעפְט , מִיר הָאבִּין אִין דֶעם גֶעשֶׁעפְט בֵּיידֶע בַּאדַארְפְט אַרַיין לֵייגִין צוּא טוֹיזֶענְד רוּבֶּעל , אִיךְ הָאבּ אִיהם דֶערְוַוייל גֶעגֶעבֶּען 500 רוּבֶּעל , אוּנ דִיא אִיבֶּערִיגֶע הָאבּ אִיךְ זִיךְ פֶערְפְּלִיכְטֶעט צוּא גֶעבִּין נָאךְ דֶער חֲתוּנָה .

אִיךְ בִּין נָאךְ אַכְט טָאג גֶעזֶעסִין אִין טִישְׁפִּיט נֶעבִּין מַיין כַּלָּה , נַאכְהֶער הָאבִּין מִיר זִיךְ זֶעהֶער פְּרַיינְדְלִיךְ אוּנ מִיט דֶער פַּייֶערִינְסְטֶער לִיעבֶּע גֶעשֵׁיידֶעט , מִיר הָאבִּין זִיךְ פֶערְשְׁפְּרָאבִין שְׁרַייבִּין אֵיינֶער צוּם צְוֵוייטִין בְּרִיף אַלֶע טָאג , אוּנ אִיךְ בִּין גֶעפָארִין נָאךְ בערלין .

אוֹיךְ מַיין מְחוּתָּן אראן שִׁיצפיץ אִיז אַוֶועק גֶעפָאהְרֶען צוּא זַיין פַאמִילְיֶע אִין קעניגסבערג אוּם זֵייא אַלֶע צוּגְרֵייטֶען צוּא דֶער חֲתוּנָה .

פָאהְרֶענְדִיג נָאךְ בערלין הָאבּ אִיךְ זִיךְ גֶעטְרָאפִין אִין וַואגָאן מִיט אַיין הֶערְן אוֹיס טִישְׁפִּיט , וֶועלְכֶער הָאט זִיךְ פַאר מִיר פָאר-גֶעשְׁטֶעלְט מִיט דֶעם נָאמֶען לעאן שׁטיינגאלד , עֶר הָאט מִיךְ גִיזֶעהְן אִין טִישְׁפִּיט אוּנ הָאט גֶעוואוּסְט אַז אִיךְ הֵייַראטְה שִׁיצפיצס טָאכְטֶער , פוּן זַיינֶע רֵייד הָאבּ אִיךְ בֶּעמֶערְקְט אַז עֶר אִיז מַיין מְחוּתָּנְס אַיין שְׁרֶעקְלִיכֶער פַיינְד , דֶען אַלֶעס וָואס עֶר הָאט וֶועגֶען אִיהם גִירֶעדְט וַואר נוּר מִיט פֶערְאַכְטוּנְג אוּנ מִיט שְׁפָּאט , עֶנְדְלִיךְ הָאט עֶר זִיךְ נִיט גִיקָאנְט אַיינְהַאלְטִין , אוּנ הָאט גִיזָאגְט : מִיר אִיז אַווּנְדֶער הֶערר פיקטעל אִיהר זָאלְט זִיךְ פֶערְבִּינְדֶען מִיט דֶעם נִיעֶדֶערְטְרֶעכְטִיגֶען מֶענְטְשֶׁען .

עֶרְשְׁטִינְס — הָאבּ אִיךְ גִיעֶנְטְפֶערְט — הָאבּ אִיךְ זִיךְ פֶערְבּוּנְדֶען מִיט זַיין טָאכְטֶער אוּנ נִיט מִיט אִיהם , צְוֵוייטִינְס פֶערְשְׁטֵייא אִיךְ נִיט וִויא וַואגְט אִיהר זִיךְ צוּא בֶּעלֵיידִיגִין פַאר מִיר דֶעם מֶענְטְשִׁין וֶועהְרֶענְד אִיהר וֵוייסְט אַז אִיךְ בִּין שׁוֹין זַיינֶער אַזָאהְן .

אַז אִיהר זַייט זַיינֶער אַזָאהְן הָאט אִיהר דָאס רֶעכְט נִיט צוּא רֵיידִין אוֹיף אִיהם שְׁלֶעכְטְס אָבֶּער אִיךְ מָאג דָאךְ זָאגִין פְרַייא אַז עֶר

איז אַניעדערטרעכטיגער מענטש , איך זאג דאס טאקי און וועל דאס אימער זאגין .

פאר וואס זייט איהר איהם אזא שונא ?

דער פאר וואס ער האט מיך אונגליקליך געמאכט — האט שטיינגאלד צארניג געזאגט — ער האט מיך אקאפיטאל פון צעהן טויזענד טאהלער איבערגעפירט , און דאס וועל איך איהם ניט פערגעסען , איז מיין נאמען ניט שטיינגאלד אויב איך וועל מיך אן איהם ניט נוקם זיין וויא דיא יודען האבין זיך אמאהל נוקם געוועזן אן המנען .

אז איהר רעט אזעלכע ווערטער מיר אין דיא אויגען וויל איך אייך ניט קענען און וויל שוין מער מיט אייך ניט ריידין — האב איך געענטפערט און האב מיך פון איהם אבגעווענדעט .

איהר מאגט יא מיט מיר ריידין צוא ניט ריידין דאס איז מיר אלס איינס , דען קוים וועט איהר זיין אהרנס איידים קאן איך אייער גוטער פריינד ניט זיין , און קוים וועל איך אייך קאנען אמאל געבין אשנעל אין דער נאז וועל איך אייך געוויס געבין .

איך האב גיזעהן אז איך האב דא צוא טאן מיט אחאראקטער־לאזין מענטשין , האב איך שוין מעהר מיט איהם טאקי ניט געוואלט ריידין , און בין איבערגעגאנגען אין אנאנדער וואגאן ;

איך בין אנגעקומען אין בערלין , און האב באלד צוא מיין כלה אבריף געשריבין אז איך בין בשלום דיא וועג דורכגעפארין .

אויף דעם דריטין טאג האב איך פון איהר ערהאלטען אליעבע־פאלען בריף , און אזוא האט זיך צווישין אונז פערוויקעלט אטעגליכע קארעספאנדענציע וויא עס פאסט פאר היינטמאדישע חתן און כלה , איך האב אויך צוא מיין מחותן אין קעניגסבערג געשריבין , און האב פון איהם וויא אויך פון זיין פרוי און קינדער אבריף ערהאלטען פאלל מיט דער אינינגסטער צארטליכקייט .

איין מאהל האב איך ערהאלטען אבריעף פון מיין מחותן , און וויא ערשטוינט בין איך געווארין אלס איך האב דארט געפונען נאך אבריף איהר ווייסט פון וועמען ? פון אונזער בעקאנטע פריילין פלעפען , זיא האט מיר געשריבען אויף העברעאיש דיא ווערטער :

(האלב מענטש) בעסטער

בֶּעסְטֶער פְרֵיינְד פִּיקְטָעל !

אִיךְ בִּין זַייט אַכְט טָאג אִין קעניגסבערג , צוּפֶאלִינֶער ווייזֶע הָאבּ אִיךְ מִיךְ גֶעטְרָאפִין מִיט דֶעם הֶערְרְן אראן שיצפיין אוּנ הָאבּ פוּן אִיהם עֶרְפַאהְרֶען אַז עֶר אִיז אַייעֶרעֶר מְחוּתָּן, דארום בְּנוּטְין אִיךְ דִיא גֶעלֶעגֶענְהַייט אוּנ שְׁרַייבּ אַייךְ אַמאזל טוב אִין מַיין נָאמֶען, אִיךְ ווינְטְשׁ אַייךְ גְלִיק בֶּעסְטֶער פְרֵיינְד , אִיךְ הָאף אַז מִיר וֶוערְדֶען זִיךְ אִין גִיכֶען זֶעהְן...

אִיךְ בִּין הֶעכְסְט צוּפְרִידִין וָואס אִיךְ הָאבּ דָא גֶעטְרָאפִין דֶעם הֶערְרְן שיצפיין , דֶען עֶר אִיז זֶעהֶער אַגוּטֶער מֶענְטְשׁ אוּנ עֶר טוּט מִיר זֶעהֶער פִיל טוֹבוֹת .

אִיךְ הָאף אַז אִיהר וֶועט מִיר אוֹיף דֶעם בְּרִיעף נִיט שוּלְדִיג בְּלַייבֶּען אַנְטְוָוארְט , אוּנ דאמִיט עֶנְדִיגֶע אִיךְ מַיין שְׁרַייבֶּען , אִיךְ פֶערְבְּלַייבּ אַייעֶר עֶווִיגֶע פְרֵיינְדִין — רחל פלעפען .

אוֹיס הֶעפְלִיכְקַייט הָאבּ אִיךְ אִיהר גֶיעֶנְטְפֶערְט אוֹיךְ אִין אַבְּרִיף וָואס אִיךְ הָאבּ גֶעשְׁרִיבִּין צוּם מְחוּתָּן , אִיךְ הָאבּ אִיהר גֶעדַאנְקְט פַאר אִיהר בְּרָכָה , אוּנ הָאבּ אִיהר אוֹיךְ גֶעווּנְטְשֶׁען אַז אִין גִיכֶען זָאל אִיךְ אִיהר בַּאדַארְפִין אָבְּגֶעבִּין אַמַזל טוב .

דִיא 5 מָאנְהַייט זַיינֶען גִיךְ אַרִיבֶּר גֶעלָאפִין , אִיךְ הָאבּ עֶרְהַאלְטִין פוּן מַיין מְחוּתָּן אַבְּרִיף שׁוֹין אוֹיס טישפיט , אַז אַלֶעס אִיז שׁוֹין פֶערְטִיג צוּא דֶער חֲתוּנָה נָאר אִיךְ אַלֵיין פֶעהל , אִיךְ הָאבּ מִיךְ לַאנְג נִיט גֶעלָאזְט בֶּעטִין אוּנ בִּין גֶעפָארִין נָאךְ טישפיט .

אִיךְ בַּאדַארְף אַייךְ נִיט עֶרְצֶעהְלֶען מַיינֶע לֶעזֶער אִין וָואס פַאר אַהוּמָאר אִיךְ בִּין גִיוֶוען פַאהְרֶענְדִיג צוּא מַיין כַּלָּה , אִיךְ בִּין בַּייא זִיךְ אַלֵיין אִין דִיא אוֹיגֶען גִיוֶוען וויא אַפְּרִינְץ וָואס פָאהְרְט בֶּעשְׁטַייגֶען אַקֶענִיגְלִיכֶען טְרָאהְן , אִיךְ הָאבּ פַאר זִיךְ גִיזֶעהְן דֶעם גַן עֵדֶן אִין פַאלְלֶען פְּרַאכְט .

אוּנ עֶס אִיז ווירְקְלִיךְ קַיין קְלֵיינִיגְקַייט פַאר אַזַא מֶענְטְשִׁין וויא אִיךְ (וֶועלְכֶער הָאט זִיךְ אַיינִיגֶע יָאהר אַרוּם גֶעטְרִיבִּין עֶלֶענְד אוּנ הָאפְנוּנְגְסְלָאז אִין דֶער בְּרֵייטֶער וֶועלְט) אַזַא גִינְסְטִיגֶע פֶערְעֶנְדֶערוּנְג , אִיךְ הָאבּ מִיךְ פְּלוּצִים גֶעפִיהְלְט אַלְס מִיטְגְלִיד פוּן אַיינֶער בְּרַאפֶער אָרְדֶענְטְלִיכֶער פַאמִילְיֶע וֶועלְכֶע הָאט מִיךְ מִיט פֶערְגֶענִיגֶען אַרַיינְגֶענוּמֶען אִין אִיהר מִיטְטֶע , אִיךְ הָאבּ מִיךְ פְּלוּצִים גֶעפִיהְלְט צוּא גֶעבּוּנְדֶען צוּא

אנ'עדלער גוטער זעלע װעלכע ליבט מיך מיט דעם גאנצין פייער פון דער ערשטער ריינע ליבע, אונ איך גלויבע אז יעדער מענטש אויף מיין פלאטץ װאלט גיװעזן װיא בערוישט פון גליק.

איך בין נ׳ט אין שטאנד פארצושטעלען מיט װאס פאר אפריידע מיינע מחותּנים װיא אויך מיינע ליבע ברויט האבין מיך באגעגנט, אונ מיין פעדער איז צוא ארם פארצושטעלען דיא גליקליכע געפילע װעלכע האבין דאן מיין ברוסט אנגעפּילט, אונ דאס לאז איך אלץ איבער פאר דיא געפיהלפאלע לעזער זייא זאלין זיך זעלבסט פון דעם אבעגריעף מאכין.

אלעס איז שוין גיװעזן צוא דער האכצייט גרייט, אונ עס האט מעהר נ׳ט געפעהלט װיא איך זאל מיט מיין כלה צוא דער חופּה גיין, אבער דא האט זיך גאר אונערװארטעט געמאכט אנ עגמת נפש, דען איך האב נ׳ט געװאוסט פון דער זיטטע װאס עס עקסעסטירט אין פרייסען אז יעדער ברויטיגאם מוז דרייא מאנהייט פאר זיין חתונה מעלדען אין דיא צייטונגען אז ער האט אין דעם אונ דעם טאג חתונה, דארום האב איך דאס נירגענד געמעלדעט, אונ אז מיין מחותּן איז געקומען צום ראבינער געמען בייא איהם אקוויטעל האט ער נ׳ט געװאלט געבין װייל דאס געזעטץ האט איהם דאס נ׳ט ערלויבט דער פאר װאס איך האב װעגען דעם אין דיא צייטונג נ׳ט געמעלדעט.

מיר האבין זיך אנגעהויבין מישב צוא זיין װאס מיר זאלין טאן, אונ בייא אונז איז געבליעבען מיר זאלין אלע אריבער פארין דעם גרענעץ אריין פארין אין דער שטאט טהירקאלגען דארט שטעלען דיא חופּה, אונ אזוא האבין מיר טאקי געטאהן.

איך זעה אז איינינע פון מיינע לעזער געגעצען שוין, אונ זייא קלערין בייא זיך װאס איז דאס פאר אמעשה רחמנא לצלן, דער שרייבער ערציילט דא אמעשה װיא ער איז אחתן געװארין אונ האט חתונה, אזעלכע מעשיות זעהן מיר דאך יעדען טאג, אונ מיר פאר־שפארין אוים צוא געבין געלד אויף ביכליך זייא צוא לעזען.

נור געדולד מיינע געעהרטע פריינד אונ פריינדינען, איך פער־זיכערע אייך אז דער פאר װאס איך האב אייך מיט לאנגװייליגע װערטער אויפגעהאלטען, דער פאר װעט איהר באלד אין מיר זעהן

אזא נקמה וואס מיין גרעסטער פיינד האט דאס מיר ניט געוואונטשין, נוא זייט איהר שוין צופרידען? האט נור נאך אביסעלע געדולד, וועט איהר זעהן אזעלכם וואס אייך האט זיך קיין מאל געחולמט.

ז.

דער שטן האט זיך אריינגעמישט.

ביא מיר איז געוועזן מיט שלימזל חתונה.

איך וועל דא ניט מאכין אדרוש וועגען דער חתונה, איך וועל ניט ערצעהלען וויא אזוא זיא איז צוגעגאנגען, גענוג וועט זיין ווען איך וועל זאגין אז ביא מיר איז געוועזן אחתונה וויא אללע יודישע נגידהשע חתונות וועלין שוין דיא לעזער אליין פערשטעהן אז מיא האט געטאנצט, געשפרונגען, געזונגען, געגעססען, געטרונקען, דא האט אפילו קיין בדחן געפעהלט וועלכער האט לוסטיג געמאכט דיא געסטע מיט זיינע לידער אונ וויטצען, איך וועל אייך ניט ערציילען אז איך בין געוועזן וויא אין זיבענטען הימעל דאס פערשטעהט מאן אלין אליין, ווען עס זאל זיין הונדערט הימלען וואלט איך געזאגט אז איך בין געוועזן אויף דעם הונדערטען הימעל, איך האב זיך אליין ניט געגלויבט אז מיך האט אזא גליק געטראפין, אז דיא שיינע אננא שיצפיין איז מיינע, עוויג מיינע, אז דער טהייערער שאטץ איז אריין געפאלען צוא מיר אין דיא הענד אריין, יא איך האב ניט געגלויבט, אונ האב אבער פארט געמוזט גלויבען, דען איהרע שיינע אויגען האבען זיך אימער אויף מיר אבגעשטעלט, דאס ווארען אויגען פול מיט ריינער הימלישער ליבע אונ ערגעבענהייט.

מיא האט דיא צייט זעהער לוסטיג אונ פערגעניגט צוגעבראכט,
דיא גאנצע נאכט נאך דער חופה האט מען געטאנצט אונ געהוליעט,
ביז אלע זיינען מיעד געווארין אונ יעדער האט שוין געוואלט אביסעל
אברוהען, דארום איז געבליבען מיא זאל שוין פארען צוריק אהיים
נאך טישפיט.

פון טהירקאלגען נאך טישפיט פארט מען נור דריא שטונדען.

דער זייגער איז געוועזן ניין דעם מארגענס, אלם מיר זיינען אין

טישפיט אנגעקומען , דיא מענטשין וואס זיינען דא פערבליבען זיינען אונז ארויס געגאנגען ענטגעגען מיט ברענענדע ליכט אין דיא הענד, און מיט ברייט און זאלץ, מיר האבין זיך אלע געזעצט ארום טיש, און דיא בעדינטע האבין אונז דערלאנגט קאפע מיט פוטערקוכענס.

איך בין געזעסען נעבען מיין שיינער ברויט, און מיר האבען פריינדליך געפלוידערט.

אה! אנאסט אנאסט! — האב איך פלוצים גיהערט מיין מחותנ'ס שטימע, און אלס איך האב זיך אומגעקוקט האב איך דערזעהן צוא מיין גרויסער בעוואונדערונג דאס פריילין פלעפען.

וויא קומט איהר אהער פריילין פלעפען? — האט מיין מחותן פראהליך אויסגעשריען איהר דיא האנד רייכענד.

איך בין אהער געקומען מיט דיא פיס — האט פלעפען לאכענד גיענטפערט — איך בין נאך געסטערן געקומען צוא פאהרען, און אלס איך בין גיוועזן ביי דעם היגען ראבינער האט ער מיר ערצעהלט אז דער הערר פיקטעל איז דא, און הייטע איז ביי איהם חתונה, נוא פערשטייט איהר דאך מסתמא אליין אז איך בין געקומען מזל טוב אבגעבען.

און מיט דיא ווערטער איז זיא צוגעגאנגען צוא מיר האט מיר פריינדליך דיא האנד גערייכט, און האט געזאגט: איך ווינטשע אייך גליק הערר פיקטעל.

דאנקע פריילין פלעפען! — האב איך גיענטפערט איהר האנד דריקענד.

איך האב זיא פארגעשטעלט פאר מיין ברויט אלס איינע פון מיינע בעסטע פריינדינען, מיינע גוטע פרויא אבוואהל וויא איך האב פערשטאנען איז איהר ניט אנגענעהם גיוועזן צוא ערגרייפען דיא שווארצע האנד פון דער אפפע, פון דעסט וועגין האט זיא איהר האנד הערצליך געדריקט און האט זיא גיבעטין זיצען נעבען זיך.

איך האב בעמערקט וויא פלעפען קוקט אויף מיין ברויט מיט זאנדערבארע בליקען, מיר האט געשיינט אז אין דיא בליקען ליעגט אשרעקליכער האס, נאר איך האב דאס זיך אליין ניט געגלויבט, און האב דארום וועגען דעם גאר ניט געקלערט.

ווען טרעפט מען אייך אליין הערר פיקטעל — האט פלעפען צוא מיר געזאגט — איך האב מיט אייך וויכטיגעס צוא שפרעכען .

איך קוואורטיר דערוויל אין דעם האטעל פעטערסבורג — האב איך גיענטפערט — איהר קאנט מיך דארט טרעפען אום 12 אוהר, דען יעצט וועל איך מיך אביסעל צולייגין אברוהען .

זעהער גוט — האט זיא גיענטפערט אויפשטעהענד פון איהר פלאטץ — איך מוז מיך מיט אייך זעהן , דערוויל אדיע !

זיא האט אלעמען דיא האנד גערייכט אונ איז אוועקגעגאנגען :

דיא הערביייא זיטצענדע האבין זיך נאך איר ארויסגאנג אביסעל לוסטיג געמאכט וועגין דער רייצענדער פלעפען , איינער האט געזאגט אז זיא מוז זיין אנאפפענטאכטער , אצווייטער האט גיענטפערט אז איהר איז אמורא צוא האלטען אין שטוב ווייל דיא קאטץ וואס זוכט מיאוסקייט קאן זיא פערשלעפען , אדריטער האט געזאגט אז זיא קען דינען אלס בעסטע מעדיצין אויף ברעכען .

נור מיין מחותן האט זייא אנגעזידעלט דער פאר וואס זייא מאכין שפאס פון אגעבילדעט מעדכען דערפאר וואס זיא איז מיאוס .

נאך דער קאפע , האב איך אבשייד גענומען פון מיין כלה אונ פון דיא מחותנים אונ בין אוועק געגאנגען אין מיין האטעל זיך דארט צולייגין שלאפען .

קוים אבער האב איך זיך געליינט אויף מיין בעט אונ האב אנגעהויבין צוא דרימלען האט מאן געגעבין אקלאפף אין דער טיהר , איך בין פאסט צארניג פון מיין גילעגער אויפגעשפרונגען האב אויף זיך געהאפט אראק אונ האב גיעפינט דיא טיהר , אונ וויא ערצירנט בין איך געווארין אלס איך האב דער זעהן דאס פריילין פלעפען , איך האב מיך שוין ניט געקאנט איינהאלטען אונ האב מיט אפערדריסליכער מינע געזאגט : איך האב דאך אייך גיבעטען פריילין פלעפען איהר זאלט צוא מיר אריין קומען אום 12 אוהר ווייל איך בין זעהער מיעד אונ איך וויל מיך אביסעל אויס רוהען .

איך האב אבער זעהער וועגין אוויכטיגער זאך מיט אייך איבער-צוריידין — האט זיא גיענטפערט — אונ איהר מוזט מיר פערצייהען ווען איך בעאונרוהיג אייך דאס מאהל .

נוא זעצט זיך , אונ ערצעהלט מיר אייער וויכטיגע זאך .

(האלב מענטש)

בוין

גיין דא קאן איך אייך דאס ניט ערצעהלען, איהר ווייסט דאך וואס מיא זאגט אזנים לכותל ווענט האבין אהרען, איהר מוזט מיט מיר ארויס גיין אין דער גאס, אדער אונטער דער שטאט דארט וועל איך אייך אלעס ערצעהלען, איך שטייא יעצט אין אזא אונגליק וואס נור איהר קאנט מיך רעטען.

פיליכט איז מעגליך איהר זאלט דאס אבלייגין אויף פארנאכט; גיין יעדער מינוט איז צופיל.

אויב אזוא וועל איך אייך צוליעב טאהן, און וועל מיט אייך גיין — האב איך געענטפערט.

איך האב אנגעטאהן מיין מאנטיל, גענומען מיין שטעקען אין האנד און בין מיט איהר ארויס געגאנגען פונם האטעל.

מיר זיינען דורכגעגאנגען שטום איניגע גאסען ביז מיר זיינען געקומען צוא דעם גרויסען טישפיטער בריק, מיר האבין דא פאסט קיינע מענטשען בעגעגינט, דא איז געווען שטיל וויא אויף אבית עולם, נאר צייטענווייס האט דאס גערויש פון אדראשקע וועלכע איז איבער דעם בריק דורכגעפארין דיא שטילקייט צערשטערט.

נוא פריילין פלעפען, דא קאנט איהר מיר אלעס ערציילין, קיינער וועט דא אונזער געשפרעך הערין.

הערר פיקטעל! — האט זיא געענטפערט נאך אקורצעס נאכ־דענקען — איך מוז אייך אטרויעריגע געשיכטע מיטטהיילען, איהר ווייסט דאך אז דער קלינסטער מענטש איז ניט מעהר וויא אזינדיגער מענטש, און געגען דער נאטור קאן זיך קיין העלד שטעלען, איך בין אריין געפאלען אין איין אונגליק, און איך בין יעצט אמוטער פון איין זאהן.

איהר זייט מוטער? — האב איך ערשטוינט געפרעגט, נאר באלד האב איך מיך דערמאהנט וואס דער דאקטאר ברונד האט מיר געזאגט, און דיא קשיה איז פערענטפערט געווארין.

יא הערר פיקטעל איך בין מוטער — האט זיא מיט אזיפץ גיענט־פערט — און אייך איז לייכט זיך פארצושטעלען מיין לאגע, דיא לאגע פון איינער יודישער מעדכען איינע מוטער...

יא דאס איז זעהער אונאנגענעהם, נור וואס פערלאנגט איהר פון מיר?

איהר קאנט מיך דא רעטען ליעבער פיקטעל, נור איהר אליין, זאגט וואס זאל איך טאהן.

איהר פערשטייט דאך יא אז איך האב פאר זיך נור איין אויס-גאנג פון דער טרויעריגע לאגע — האט זיא געזאגט נאך אקורצער פויזע — געמליך, איך זאל געפינען אמענטשין וועלכער זאל מיט מיר מיטלייד האבין אונ זאל מיר געבין אגט אום איך זאל קענען ווייזען דער וועלט אז איך וואר פערהייראטהעט אונ מיין קינד איז אכשר קינד.

דיא עצה איז ניט שלעכט — האב איך געזאגט — אבער וואו וועט איהר נעמען אזא מענטשען.

וועגין דעם וויל איך מיט אייך איבעררעדין, העדר פיקטעל פון דער ערשטער מינוט וואס איך האב אייך דער קאנט האב איך מיך איבערצייגט אז איהר זייט דער בעסטער מענטש אין דער וועלט, אז איהר זייט פערטיג אייער לעבין איינצושטעלען אום אפרעמד לעבען צוא רעטען, דארום איז מיין גאנצע האפנונג גיווען נור אויף אייך...

וואס פערלאנגט איהר איך זאל געפינען אזא מענטשען וועלכער זאל אייך וועלין געבין גט?

ניין! איהר פערשטייט מיר ניט, איך פערלאנג פון אייך אז דער מענטש זאלט איהר אליין זיין.

איך בין פון מיין ארט אבגעשפרונגען פונקט וויא מיך זאל אניפטיגע שלאנגע בעריהרען, איך האב אויף איהר מיט צירנענדע אויגען געקוקט אונ האב ענדליך געזאגט: איך גלויבע פריילין פלעפען אז איהר זייט ניט בייא אייער קלארען פערשטאנד, אדער איהר שפאסט.

איך בין גראדע יא בייא מיין קלארען פערשטאנד — האט זיא קאלט גיענטפערט — אבאווייז האט איהר אז איך בין געפאלען אויף אגוטען פלאן זיך צוא אייך צוא ווענדען ווייל איך צווייפעל ניט אז איהר וועט מיר אזא קליינינקייט טאהן.

איך בין אזוא וויטהענד געווארין אז איך האב פשוט געוואלט זיא מיט מיינע אייגענע הענד דערשטיקען, אדער ארייגווארפין אין טייך, נור אזוא וויא איך בין ניט גיוועזען פעהיג צוא דיאביידע

זאבין האב איך נור צארניג גיענטפערט : איך בעפעהלע אייך אז איהר זאלט זיך ניט וואגען מעהר מיר אזעלכע פלענער צוא מאכין.

מיר איז דאס אויך זעהער אונאנגענעהם — האט זיא מיט איהר קאלטקייט גיענטפערט — אייך אזא זאך אנצומוטהען, אבער ווייסט איהר דען ניט אז בשעת אמענטש טרינקט זיך האפט ער זיך אן אן יעדע זאך וואס קומט איהם אין האנד אריין, איך מוז פון אייך דעם אפפער פאדערן אונ איהר מוזט מיר דאס טאהן.

איך בין אויסער זיך געווארין פון אזא עזות, נור איך האב דיא מינוט פערשטאנען אז איך האב דא צוא טאהן מיט איין אויס-וואורף דער נאטור, וועלכע איז צוא דיא גרעסטע סקאנדאלין פעהיג, דארום האב איך מיך בעשלאסען מיט איהר צוא ריידין מיט גוטען.

הערט נאר אויס פריילין פלעפען — האב איך צוא איר גיזאגט— בירעכינט אליין וואס איהר פאדערט פון מיר, וועט איר זיך זעלבסט איבערצייגען אז איהר פערלאנגט אונמעגליכעס, איהר ווייסט דאך אז איך האב ערשט געסטערין געהייראטהעט, וועו איך זאל אייך אפילו וועלין טאהן אייער פערלאנג טאהר איך דאס אויך ניט צוליב מיין פרויא, דען וואס פאר אפנים קאן איך האבין ביא דער וועלט אלם מיא וועט הערין אז איך האב נאך מיין חתונה געגט אפרויא, איך וועל זיין צוא שפאט, אונ מיינע פרויא וועט זיין צוא שאנד.

איהר קאנט מיר געבין אגט מיט אפריערינגען דאטום.

דאס איז אויך אונמעגליך, דען קיין רב וועט אזא גט וועלין שרייבען, נור איך פרעג אייך וויא אגוטער פריינד, וויא פאלט איהר אויס אזא זאך פון מיר צוא פערלאנגען, וואס האט איהר צוא מיר, וואס פאר שלעכטס האב איך אייך געטאהן, איהר ווילט הרטען אייער עהרע קאנט איהר אירגענד וואו בעקומען אמענטשען וועלכער וועט אייך פאר עטליכע רובעל געבין אגט, צוא ווייניג מאנספערזאנען זיינען דא אין דער וועלט, אונ ווארום ווענדעט איהר זיך ניט צוא דעם קינדס פאטער?

דעם קינדס פאטער קאן קיין גט געבין...

איך האב איהר געזאגט קוים האט איהר אין זיך חאטש עטוואס געוויסען באדארפט איהר מיר אזא שרעקליכע זאך ניט

אָנְמוּטְהֶען, אִיהר וֶועט מִיךְ נוּר בֶּעלֵיידִיגֶען אוּנ זִיךְ וֶועט אִיהר קֵיין טוֹבָה טָאהן דֶען אִיךְ וֶועל אַייךְ פַאר קֵיין גֶעלְד אִין דֶער וֶועלְט אַזַא גִיפֶעלִיגְקֵייט טָאהן.

אִיהר זַייט אֶפְשַׁר גִירֶעכְט הֶערר פִיקְטעל — הָאט זִיא גִיעֶנְטְפֶערְט נַאכְדֶענְקֶענְד.

בְּירֶעכִינְט זִיךְ נוּר וֶועט אִיהר זִיךְ אִיבֶּערְצַייגֶען אַז פוּן אַייךְ אִיז דָאס זֶעהֶער דוּם גִיוֶועזֶן צוּא מִיר זִיךְ צוּא וֶוענְדֶען מִיט אַזַא בִּיטֶע.

יַא אִיהר זַייט גִירֶעכְט! — הָאט זִיא עֶנְטְשְׁלָאסֶען גֶעזָאגְט — פֶערְצַייהֶעט וָואס אִיךְ הָאבּ אַייךְ פֶערְשַׁאפְט עַגְמַת נֶפֶשׁ, אִיךְ מוּז אַייךְ דִיא וַוארְהַייט עֶנְטְדֶעקֶען וָוארוּם אִיךְ הָאבּ מִיךְ בֶּעשְׁלָאסִין אַייךְ אַזֶעלְכֶע שְׁמֶערְצֶען צוּא פֶערְשַׁאפֶען, אִיךְ בִּין מִיךְ מוֹדֶה פַאר אַייךְ אַז אִיךְ הָאבּ אַייךְ שְׁטֶערְבְּלִיךְ לִיעבּ, אוּנ אַייעֶרֶע וֶוערְטֶער וָואס אִיהר הָאט מִיר גֶעזָאגְט אִין טרילטא אַז אִיהר וֶועט זִיךְ מְיַשֵּׁב זַיין, הָאבִּין מִיר הָאפְנוּנְג גִיגֶעבִּין אִיךְ זָאל זַיין אַייעֶר פְרוֹיא, קָאנְט אִיהר אַייךְ שׁוֹין פָארְשְׁטֶעלִין מַיין שְׁרֶעק אוּנ מַיינֶע שְׁמֶערְצֶען אַלְס אִיךְ הָאבּ עֶרְפַאהְרֶען אַז אִיהר הֵייַראטְהֶעט אַנְאַנְדֶערֶע, אִיךְ בִּין גֶעקוּמֶען אַהֶער מִיט דֶעם גֶעדַאנְק, אַייךְ דָא אַסְקַאנְדַאל צוּא מַאכִין, נוּר יֶעצְט בִּין אִיךְ שׁוֹין רוּהִיג, אִיךְ וֶועל אַייךְ שׁוֹין נִיט טְשֶׁעפֶּען, נוּר אֵיין זַאךְ וֶועל אִיךְ אַייךְ בֶּעטֶען אִיהר זָאלְט מִיר אוֹיסְלַייהֶען עֶטְלִיכֶע רוּבֶּעל אוֹיפִין וֶועג אִיךְ זָאל נָאךְ הַיינְט קָאנֶען אַוֶועק פָארֶען.

מִיט פֶערְגֶענִיגֶען וֶועל אִיךְ דָאס אַייךְ טָאהן — הָאבּ אִיךְ גִיעֶנְטְ-פֶערְט אוּנ הָאבּ אִיהר אָבְּגֶעגֶעבֶּען וִויפִיל גֶעלְד אִיךְ הָאבּ גֶעהַאט אִין מַיין טַאשׁ.

זִיא הָאט זִיךְ מִיט מִיר פְרַיינְדְלִיךְ גֶעזֶעגְנְט אוּנ אִיז אַוֶועקְגֶע-גַאנְגֶען, אִיךְ הָאבּ נָאר פְרַייעֶר גֶעאַטְהֶמְט אַלְס אִיךְ בִּין זִיא פָּטוּר גֶעוָוארִין, אוּנ הָאבּ טַאקִי גֶעמַאכְט דִיא בְּרָכָה „שֶׁפְּטָרַנִי״.

ח

צָרוֹת אוֹיפִין פוּד.

פִּיעלֶע פוּן מַיינֶע לֶעזֶער וֶועלִין זִיךְ גֶעוִוים וואוּנְדֶערִין אוֹיף דֶעם

וואס איך האב געהאט געדולד און ליידין מיט דער חאראקטערלאזער קאריקאטור מיט גוטען, ווערענד איך האב באדארפט ביי דיא ערשטע ווערטער אשפייא טאהן איהר אין דעם מיאוס פנים אדער איר שיינקען אפאר פייערינגע פעטש פון וועלכע זיא זאל וועניגסטענס אהאלב יאהר אפקריינקען, נור ווען זייא זאלין מיין לאגע בארעכענען וואלטען זייא פערשטאנען אז איך האב קיין אנדער מיטעל דא געהאט וויא נור מיט גוטען צוא האנדלען, דען מיר קאנען דאך שוין דער וועלט, מיר ווייסין אז ווען מיא הערט וועגען יעמאנדען ריידין שלעכטס וויל מאן גאר ניט ערפאהרען צוא דאס איז ריכטיג צוא ניין, און דיא ליידיג גייער וואס זיינען ברוך השם פול אין יעדען שטאט חאפין יעדען ליגין אויף און צוטראגין דאס אלס וויכטיגע נייעס איבער דער גאנצער שטאט, איך האב באלד דער קאנט אז דיא פערפלוכטע פלעפען וויל מיר מאכין אסקאנדאל, און האב גוט געוואוסט אז ווען חלילה וחס יעמאנד וועט הערין פון איהר מונד אז זיא איז געקומען בעטין ביי מיר גט, וועט מאן זיך גאר דיא מיהע ניט וועלין געבען צוא ערפאהרען אויב דאס איז אמת אדער ניט און באלד וועט דיא גאנצע שטאט קלינגען מיט דעם נייעס אז אראן שיצפיצס איידים דער ליטוואק האט נאך אווייב.

דיא ליטוואקעס האבין שוין אזא פינסטער מזל אז איבעראל רעכינט מען זייא פאר שלעכטע פערדארבענע מענטשען, טאמער טוט איין ליטוואק אפאלש ווערין דער פאר אלע ליטוואקעס פער־האסט, דאס ביסיל יודען פון דער ליטויא האבין דאס זעלבע מזל פון דיא יודען אין אלגעמיין, מיר ווייסין דאך אז איבעראל בעשול־דיגט מען אלע יודען צוליעב איין פערדארבענעם מענטשען, אין פוילין, בעסראביע, וואהלינען איז דער ליטוואק שרעקליך פערהאסט, דער פאר וואס אין דיא לעצטע יאהר האבין זיך זעהער פילע ארמע ליטווישע יודען בעזעצט צווישען זייא און דאס גליק האט זייא דארט מיט זיינע פליגעל בעשאטעט, זעהער פיעל ארמע ליטוואקעס וואס זיינען אהין געקומען נאקעט און בארפוס זיינען דארט רייך געווארין און שפיעלען גרויסע ראליען, און דאס האט ערוועקט אשטארקע קנאה ביי דיא בעשטענדיגע איינוואוינער פון דיא קאנטין, און זייא זוכען דארום פעהלער אין אלע ליטוואקעס. האט זיך געמאכט

אַז אײן לִיטְוַואק הָאט מֶען גֶעכַאפְּט בַּײא אַגְנֵבָה הָאבִּין בַּאלְד אַלֶע לִיטְוָועשֶׁע יוּדֶען בֶּעקוּמֶען דֶעם נָאמֶען גַנָבִים · הָאט זִיךְ גֶעפוּנֶען אײן חַאבַאקְטֶערְלַאזֶר לִיטְוַואק וָואס הָאט חֲתוּנָה גֶעהַאט מִיט אַצְוֵוייטֶער פְרוֹיא וֶועהֶרֶענְד עֶר הָאט דִיא עֶרְשְׁטֶע נִיט גֶעגֶט הָאט מֶען בַּאלְד גֶעזָאגְט אַז אַלֶע לִיטְוַואקֶעס טוּהֶען אַזוֹא ·

אִין טִישְׁפִּיט הָאט אוֹיךְ דֶער לִיטְוַואק אַשֵׁיין פָּנִים · דִיא אַײנְ-וואוינֶער פוּנֶם שְׁטֶעטִיל רֵיידִין אוֹים אוֹיף אַלֶע לִיטְוַואקֶעס כָּל דָבָר אָסוּר דֶער פַאר וָואס צְוִוישֶׁען זֵייא גֶעפִינֶען זִיךְ אֵיינִיגֶע רֵייכֶע לִיטְוָועשֶׁע יוּדֶען, אוּנ אִיךְ הָאבּ גֶעוואוּסְט אַז קוֹים הֶערְט יֶעמַאנְד אוֹים אוֹיף מִיר אַשְׁלֶעכְט וָוארְט וָואלְטֶען זִיךְ אַלֶע עֶרְקְוִויקְט · אוּנ אֵיידֶער אִיךְ וָואלְט צֵייט גֶעהַאט זִיךְ צוּא פֶערְטֵהיידִיגֶען אוּנ אוֹים וַוייזֶען מַיין אוּנְשׁוּלְד וָואלְט אִיךְ דֶער וַוייל גִיוֶוען צוּא שְׁפָּאט אוּנ צוּא שַׁאנְד · דֶער גֶעדַאנְק הָאט מִיר גֶעגֶעבֶּען גֶעדוּלְד · אוּנ הָאט מִיךְ גֶעצְוואוּנְגֶען אִיךְ זָאל דָא פִיהְרֶען מִיט גוּטֶען ·

„אַז עֶס אִיז אָבֶּער בֶּעשֶׁערְט צָרוֹת הֶעלְפְט קֵיין זַאךְ נִיט״ זָאגִין דִיא אַלְטֶע וַוייבֶּער, עֶס אִיז מִיר וִויא עֶס שֵׁיינְט בַּאשֶׁערְט גִיוֶוען אַלֵיין אוּנְגְלִיקְלִיךְ צוּא וֶוערִין, אוּנ נָאךְ זִיךְ נָאכְשְׁלֶעפֶּען אִין אָבְּגְרוּנְד מַיינֶע טְהַייעֶרְסְטֶע פֶּערְזָאנֶען ·

דָאס כְּשֵׁרָה פְרַיילִין פלעפען הָאט אֲפִילוּ גֶעהַאלְטֶען וָוארְט, זִיא אִיז נָאךְ יֶענֶעם טָאג גֶעפָארִין צוּם וַואקְזַאל אוּנ הָאט גֶעוָואלְט אַוֶועק פָאהְרִין · צוּא מַיין אוּנְגְלִיק הָאט זִיא זִיךְ טַאקִי אוֹיף דֶעם וַואקְזַאל גֶעטְרָאפִין מִיט דֶעם הֶערְרְן לֶעאָן שטיינגאלד וֶועלְכֶער אִיז אַמָאהל צוּזַאמֶען מִיט מִיר גֶעפָארֶען נָאךְ בערלין · אוּנ הָאט דַאמָאלְס דִיא גַאל אוֹיסְגִיהֶערְט אוֹיף מַיין מְחוּתָּן · אִיךְ ווייס נִיט וִויא אַזוֹא פלעפען הָאט זִיךְ מִיט אִיהם פְלוּצִים צוּזַאמֶענְגֶערֶעט · נוּר זֵייא הָאבִּין פָּארְט זִיךְ פוּנְאַיינַאנְדֶערֶע גִירֶעט · אוּנ אַז עֶס אִיז גְרַאדֶע גֶעקוּמֶען צוּא רֵייד פוּן מִיר הָאט אִיהם פלעפען עֶרְצֶעהְלְט אַז אִיךְ הָאבּ מִיט אִיהר גֶעהֵיירַאטְהֶעט · זִיא הָאט שׁוֹין אַקִינְד פוּן מִיר · אוּנ יֶעצְט הָאט זִיא אוּנְטֶערְוַוארְטֶעט עֶרְפָאהְרֶען אַז אִיךְ הָאבּ גֶעהֵיירַאטְהֶעט מִיט אַיין אַנְדֶערֶער · אִיז זִיא גֶעקוּמֶען צוּא מִיר בֶּעטִין אִיךְ זָאל אוֹיף אִיהר חַאטְשׁ רַחֲמָנוּת הָאבִּין אוּנ זָאל אִיהר גֶעבִּין אַגֶט · נָאר אִיךְ הָאבּ אִיר נָאר נִיט גִיעֶנְטְפֶערְט ·

מעהר האט שטיינגאלד ניט באדארפט, ער האט זיך מיט דער בשורה ערפרייעט פונקט וויא ער זאל געווינען דאס גרויסע געווינס, ער האט דא געפונען אנארט ראבע צוא נעמען פון מיין מחותן, דארום האט ער אלע קרעפטע אנגעווענדעט דער פלעפען צוא באוועגין זיא זאל פון טישפיט ניט אוועק פארין ביז איך וועל איהר געבין גט, ער האט איהר פערשפראכין בעהילפיג צוא זיין אין דעם מיט אלע קרעפטע, אונ האט זיך פרייאווילינ אויסגערעט אז דיא גאנצע צייט וואס זיא וועט זיין אין טישפיט וועט ער זיא אויס האלטין מיט קאסט קווארטיר, אונ אלע זייטיגע הוצאות, אונ איהם האט געלונגען דער פערפלוכטער פרויא איבער צוא ריידין זיא זאל זיך אומקעהרין.

איך האב גאר ניט געאהנט אז פאר מיר גראבט זיך אזא קבר, אונ בין געווען העכסט פריילין אונ גליקליך, נור אויף מארגען אלס איך בין פונם שלאף אויפגעשטאנען האט מען מיר געבראכט אפאו־יעכטקע פון דעם פרעזידענט, איך זאל מיך פאר איהם שטעלען פונקט 12 אוהר.

איך האב גאר ניט פערשטאנען וואצו האט מיך דער שטאדט־פרעזידענט גייטיג, נאר דאס הערץ האט מיר געזאגט אז מיא רופט מיך ניט וועגין אפריילין געשעפט, איך האב מיט דער גרעסטער אונגעדולד ערווארטעט דיא צוועלפטע שטונדע, אונ בין געלאפען צום פרעזידענט, שטעלט אייך פאר מיין שרעק אלס איך האב דארט געטראפען דאס פריילין פלעפען.

דיא פרויא — האט דער פרעזידענט צוא מיר געזאגט — קלאגט זיך אויף אייך אז איהר האט מיט איהר געהייראטהעט, זיא האט אייך שוין אויך אזאהן געבארען, אונ איהר האט זיא זעהער טיראניש בעהאנדעלט דאמיט וואס איהר האט זיך ערלויבט אהנע זיא צוא שיידען הייראטהען מיט איינער צווייטער פרויא, וואס האבען זייא דארויף צוא אנטווארטען?

מיין אנטווארט איז זעהער קורץ הערר פרעזידענט — האב איך געענטפערט אונ דאס בלוט האט אין מיר געקאכט פאר כעס — זיא איז קיין מאהל מיינע פרויא געוועזן.

(האלב מענטש)

וואמיט קאנען זייא עם באווייזען ? — האט מיך דער פרעזידענט געפרעגט .

איך ברויך קיין צייגען אונ קיינע בעווייזע — האב איך ראש געענטפערט — זיא קלאגט מיך אן דאס איך בין איהר מאן , גלויבע איך אז זיא מוס עם באווייזען , פאדערין זייא הערר פרעזידענט פון איהר אונזער טרויאונגם שיין .

זייא האבען רעכט — האט דער פרעזידענט געענטפערט , אונ זיך ווענדענד צוא איהר האט ער געזאגט — זייא מוסען מיר מאדאם איהר טרויאונגם שיין צייגען אלס צייכען דאס דער הערר פיקטעל איהר מאן איזט .

פלעפען איז בלאס געווארין , אונ האט געענטפערט : איך האב דעם טרויאונגם שיין פערגעסען בייא מיר אויף דער קווארטיר .

איז גוט — האט דער פרעזידענט מיט אשמייכיל געענטפערט — זייט זא פריינדליך אונ בריינגט מיר דעם טרויאונגם שיין , דאן וועל איך וויסען וואס איך האב צוא טאהן .

פלעפען איז ארוים געגאנגען וויא אבגעשמיסען , אויך איך בין נאך איהר ארוים געגאנגען , אונ אלס מיר זיינען אויף דער גאם געוועזן האב איך צוא איהר צארניג געזאגט : זאג מיר נור דוא טייפיל וואס האסטו זיך אן מיר אן געטשעפעט אומזיסט , דוא ווילסט איך זאל פון דיר מאכין אתל .

פרופט מיך נור מיט איין פינגער בעריהרען וועט איהר דא באלד האבין אלע איינוואוינער פונם שטעטיל ארום זיך — האט זיא קאלט געענטפערט .

דוא מערדערין ! — האב איך אויסער זיך פאר כעס געשריען אונ טרערין האבין זיך מיר געוויזען אין דיא אויגען — וואס האסטו צוא מיר ? פאר וואס ווילסטו מיך מיט מיין פרויא אונגליקליך מאכין .

אז איך בין אונגליקליך מאגין אלע מענטשען אונגליקליך זיין , בעזאנדערס איהר , דען איהר קאנט מיך פון מיין אונגליק רעטען , אויב איהר וועט וועלין מיר געבען אגט .

אונ ווען דוא וועסט דיא כפרה ווערין וועל איך דיר געבין אגט ?

איך זאל געבין אגט אזא אויסוואורף דער נאטור דער פאר וואס איך האב איין מאהל אין מיין לעבען איהר מיאום פנים געזעהן , איך

זאל צוליב דיר פערפלעקען מיין נאמען אויף עוויג, וואס ביזטו מיט מיר אונ ווער ביזטו ?

איך היים פלעפען, אונ אז איך פערלאנג אזאך מוז מען דאס מיר טאהן.

איך האב שוין געוואלט אויפהויבין דיא האנד אונ געבין איהר אין באק, נור דאס איז געוועזן אין גאס, אונ איך האב מורא געהאט פאר אסקאנדאל.

וואס קומט דיר ארויס פון דיין ארבייט — האב איך ענדליך געזאגט — דוא קאנסט מיר מעהר ניט וויא עטליכע טעג שמערצען פערשאפען, ביז מיא וועט ערפאהרען אז דוא זאגסט ליגין, דער נאך אבער וועל איך דיר פאר דער פערליימדונג אין אסטראג ארייו ברייננען.

טוהט וויא איהר פערשטעהט אונ איך וועל טאהן וויא איך פערשטעה — האט זיא געענטפערט שמייכלענד אונ איז אוועקגעגאנגען מיט שנעלע טריט.

וואו האב איך גענומען געדולד אונ האב מיך איינגעהאלטען דער שלאנגע ניט מיט דיא פיס צוא טרעטין, דאס פערשטעה איך ביז הייטע ניט.

איך האב געזעהן אז אשווארצער וואלקען גייט געגען מיר אויף, מיין לעבען אויף אימער צוא פערדונקלען, איך בין אהיבשע צייט פערצווייפעלט געבליעבען שטעהן אויף מיין ארט, ענדליך אבער האב איך זיך געמוטהיגט אונ האב צוא זיך אליין געזאגט, שקר אין לו רגלים' דאס פאלשקייט האט קיינע פיס עס קאן לאנג ניט לויפין, אויך דא וועט זיך וואהרשיינליך דיא וועלט איבערצייגען אין מיין אונשולד, אונ איך וועל בלייבען דער זעלבער פיקטעל וויא ביז אהער.

מיט דער טרייסט בין איך אוועק געגאנגען צוא מיין כלה, זיא האט מיך צארטליך עמפפאנגען, אונ האט מיך געפרעגט ווארום בין איך זא שפעט געקומען ?

איך האב אויס געזוכט אתירוץ, אונ מיר האבין זיך ביידע געזעצט פריהשטיקען.

זיא האט בעמערקט אז איך בין עפעס צוטראגין אונ אונרוהיג,

זיא הָאט מִיךְ עֶנְדְלִיךְ גֶעפְרֶעגְט וָואס דָאס בַּאטַייט, אִיךְ הָאבּ אִיהר אֲפִילוּ גֶעווָאלְט עֶרְצֶעהְלֶען וָואס דָא טוּט זִיךְ, אוּנ הָאבּ אָבֶּער נִיט גֶעקָאנְט, אִיךְ הָאבּ נִיט גֶעקָאנְט עֶרְצֶעהְלֶען אַזָא שְׁימְפְּפְלִיכֶע טְהַאט אִין דִיא אָהְרֶען פוּן דֶעם אוּנְשׁוּלְדִיגֶען מֶעדְכֶען.

קוּים הָאבֶּען מִיר אָבְּגֶעגֶעסֶען, אִיז אַרַיין גֶעקוּמֶען אַיוּד, אוּנ הָאט גֶעפְרֶעגְט צוּא דָא אִיז אֵיינֶער יצחק פיקטעל.

דָאס בִּין אִיךְ — הָאבּ אִיךְ גִיעֶנְטְפֶערְט.

דֶער רַאבִּינֶער הָאט מִיךְ גֶעשִׁיקְט אִיךְ זָאל אַייךְ רוּפֶען, אִיהר זָאלְט שׁוֹין קוּמֶען צוּא גֵיין — הָאט דֶער יוּד גֶעזָאגְט.

וָואס דַארְף דָאס דִיךְ דֶער רַאבִּינֶער? — הָאט מִיךְ מַיין פְרוֹיא גֶעפְרֶעגְט.

אִיךְ הָאבּ פֶערְשְׁטַאנֶען, אַז דָא מוּז ווייטֶער שְׁטֶעקֶען דִיא פֶערְ-פְלוּכְטֶע פלעפען, אִיךְ בִּין נָאר בְּלַאס גֶעוָוארִין, אוּנ הָאבּ נִיט גִיוואוּסְט וָואס צוּא עֶנְטְפֶערִין.

זָאג מִיר יוזא וָואס בַּאדַארְף דִיר דֶער רַאבִּינֶער — הָאט מַיינֶע פְרוֹיא מִיךְ אַבֶּערְמַאלְס וִויא עֶרְשְׁרָאקֶען גֶעפְרֶעגְט.

אִיךְ וֵוייס אוֹיךְ נִיט — הָאבּ אִיךְ גִיעֶנְטְפֶערְט — וַואהְרְשֵׁיינְלִיךְ וִויל עֶר זִיךְ מִיט מִיר זֶעהֶען וַוייל אִיךְ הָאבּ אִיהם פֶערְשְׁפְּרָאכֶען אַוִויזִיט צוּא מַאכִין.

גֵיין דֶער יוּד רוּפְט נִיט אוֹיף וִויזִיטִין — הָאט מַיינֶע פְרוֹיא גִיעֶנְטְ-פֶערְט — אִיךְ קָאן דֶעם יוּדֶען, עֶר אִיז אַבֵּית דִין שַׁמָּשׁ.

אִיךְ וֶועל זַיין בַּייא דֶעם רַאבִּינֶער, וֶועל אִיךְ עֶרְפַאהְרֶען וָואצוּ עֶר בַּאדַארְף מִיךְ, נוּר אִיךְ פֶערְשְׁטֶעה נִיט וָוארוּם בִּיזְטוּ אַזוֹ אוּנְרוּהִיג, מִיא רוּפְט מִיךְ גֶעוִויס נִיט פַאר אַגְנֵבָה.

אִיךְ בִּין נָאר נִיט אוּנְרוּהִיג, אִיךְ פְרֶעג גְלַאט אַזוֹא אוּיס נַייאגִיעֶרְדֶע.

אִיךְ וֶועל קוּמֶען צוּרִיק וֶועל אִיךְ דָאס דִיר עֶרְצֶעהְלֶען.

אִיךְ הָאבּ אִיהר אַקוּשׁ גֶעגֶעבִּין אִין שְׁטֶערִין אוּנ בִּין אַוֶועקְגֶע-גַאנְגֶען צוּא דֶעם רַאבִּינֶער.

אִיךְ הָאבּ מִיךְ זֶעהְר גֶעוואוּנְדֶערְט, אַלְס אִיךְ הָאבּ דֶער זֶעהְן נֶעבֶּען דֶעם רַאבִּינֶערְס הוֹיז אֵיינִיגֶע מֶענְטְשֶׁען, אִין דִיא קְלֵיינֶע שְׁטֶעטְלִיךְ הֵייסְט דָאס, אַרֶעדִיל מֶענְטְשֶׁען אַלֶע סוֹחֲן זִיךְ אוּנ קוּים

האבען זייא מיך דער זעהן האבין זייא אלע אויף מיר געקוקט מיט אשמייכיל, אונ איינער האט הויך געזאגט: דיא ליטוואקעס זיינען גאר קיין נאראנים ניט, זייא פערשטעהען אז צווייא ווייבער איז בעסער אלס איינע.

איך בין ערציטערט געווארין אלס איך האב דיא ווערטער ערהערט, איך האב שוין גיזעהן אז דער סקאנדאל וואס פלעפען האט מיר געמאכט איז שוין קיין סוד ניט, איך האב אויך באלד פערשטאנען פון וואנען דאס נעמט זיך, דען אין דעם רעדיל האב איך דער זעהן דעם שווערס בלוט פיינד לעאן שטיינגאלד, ער האט אויף מיר געקוקט מיט אלאכענד פנים וויא ער זאל זאגין: אהא איך האב געפונען דאס פלאץ וויא ראכע צוא נעמען פון דיר אונ פון דיין שווער.

דיא לעזער קאנען זיך שוין פארשטעלין מיט וואס פאר אהארץ איך בין אריין געקומען צוא דעם רב אין שטוב אריין, מיר האבין זיך געטריפט טראפינס בלוט פון דיא אויגען, דיא גאנצע שטאט האט זיך פאר מיר געדרעהט.

איך האב דא געטראפין דאס פריילין פלעפען, זיא איז גיזעסען מיט פערוויינטע אויגען געגען דעם ראבינער.

דער ראבינער וועלכער וואר מיינער אגוטער בעקאנטער אונ אגוטער פריינד, האט דאס מאהל אויף מיר שטריינג אקוק געטאהן, ער האט מיך אפילו ניט געבעטען זיצען.

אזוא הערר פיקטעל — האט ער צוא מיר מיט אפינסטערע מינע געזאגט — איהר זייט אויך פעהיג צוא אזא ניעדעריגער זאך הייראטען צווייא ווייבער, דאס וואלט איך נימאלס געגלויבט.

אונ יעצט גלויבט איהר? — האב איך מיט אגעצוואונגענעם שמייכיל געפרעגט?

איך מוז גלויבען, איך האב פאר זיך אלעבעדיגען עדות.

מיר איז אוואונדער איהר זאלט דאס זאגען הערר ראבינער — האב איך גיענטפערט — איהר נעמט אן איין עדות וועלכען איהר קאנט ניט אונ ווייסט ניט, איהר אלס רב באדארפט בייא אזא זאך פאדערין פאקטען, דאס פריילין פלעפען האט אייך אויך וואהרשיינליך געזאגט אז איך האב מיט איהר געהייראטהעט.

יא זיא זאגט אזוא .

בעט זשע איהר ערשטינס זיא זאל אייך ווייזין דיא כתובה, איהר ווייסט דאך אז יעדע פערהייראטהעטע פרויא מוז האבין א כתובה . צווייטענס זאל זיא אייך ערצעהלען וואו איז געוועזען אונזער חתונה , אונ ווער איז געוועזען אויף דער חתונה , אונ וואו איז אונזער טרויאונגס שיין .

וואס ענטפערט איהר מאדאם אויף דיא פראגען ? — האט דער ראבינער געזאגט זיך ווענדענד צוא איהר .

דיא כתובה מיט דעם טרויאונגס שיין האב איך פערלארען , אונ איך ווייס ניט וואו זיא איז — האט פלעפען גיענטפערט מיט א ציטערענדע שטימע — אונ וועגין אונזער חתונה קאן איך אייך ערציילען ריכטיג , דיא חתונה איז געוועזען אין דעם דארף ליטייקעץ דיא צווייטע סטאנציע פון טרילטא נאך לעבין אלע עדות וואס זיינען געוועזען אויף אונזער חתונה .

וויא הייסין דיא עדות ? —האט דער ראבינער געפרעגט .

זייערע נעמען געדיינק איך ניט — האט זיא גיענטפערט — נור אז איך וועל זייא זעהן וועל איך זייא באלד דערקענען , זייא וואוינען טאקי אין ליטייקעץ .

ערלויבט מיר הערר ראבינער איך זאל זיא איינינע פראגען פרעגין — האב איך געזאגט .

פרעגט .

זאגט מיר נור פלעפען — האב איך צוא איהר געזאגט — וויפיל איז אלט אייער קינד ?

אונזער קינד איז אלט זיעבען חדשים ער איז געבארען געווארין אין תשרי .

וואו האבין מיר זיך גאר דאס ערשטע מאהל גיזעהן ?

אין טרילטא .

ווען האבין מיר זיך דערקאנט ?

זומער אין מאנאהייט סיון .

הערר ראבינער האב איך געזאגט זיך ווענדענד צום ראבינער , דא האט איהר פון אויבין אויף איהר פאלשקייט , פון סיון ביז תשרי

 איז

איז נור 5 מָאנְהַייט, אונ איך גְלויבֶּע אַז אַפְּרויא שְׁוואַנְגֶערְט מֶעהר פון פִינְף מָאנְהַייט.

יָא איהר זַייט גירֶעכְט — הָאט דֶער רַאבִּינֶער גֶיעֶנְטְפֶערְט אונ זִיךְ װֶענְדֶענְד צוא אִיהר הָאט עֶר גֶעזָאגְט: דֶער הֶערר פיקטעל הָאט דָאךְ זֶעהֶער רֶעכְט וָואס זָאגְט אִיהר דַאצוּ?

איך הָאבּ אַטְעוּת גֶעהַאט — הָאט זִיא רַאשׁ גֶיעֶנְטְפֶערְט — מִיר הָאבִּין זִיךְ דֶערְקָאנְט אִין מָאנְהַייט נִיסָן, אונ אִיךְ הָאבּ דָאס קִינְד גֶעבָּארֶען אִין זִיעבֶּענְטִין מָאנְהַייט.

אִיהר זֶעהט דֶען נִיט הֶערר רַאבִּינֶער — הָאבּ אִיךְ גֶעזָאגְט — אַז זִיא וִויל מִיךְ נור אונְגְלִיקְלִיךְ מַאכִין אונ אַלֶעס וָואס זִיא רֶעדְט אִיז לִיגִין?

אִיךְ רֵייד אֶמֶת! — הָאט דִיא אוּנְפֶערְשֶׁעמְטֶע אַגֶעשְׂרֵיי גֶעטָאן — דוּא בִּיזְט מַיין מַאן, אִיךְ הָאבּ עֵדוּת וָואס לֶעבִּין נָאךְ, אונ דוּא מוּזְט מִיר גֶעבִּין גֶט, אוֹיבּ נִיט וֶועל אִיךְ דִיר נָאךְ הַיינְט דָאס קִינְד אִין שְׁטוּבּ אַרַיין וַוארְפִין.

מִיר וֶועסְטוּ אַרַיין וַוארְפִין דָאס קִינְד — הָאבּ אִיךְ אוֹיסֶער זִיךְ פַאר כַּעַס גֶעשְׂרִיעֶן — פַאר דַיין קִינְד הָאסְטוּ אַבֶּעסֶער פְּלַאץ, וַוארְף אִיהם אַרַיין אִין פוּנְדֶעל הויז, אָדֶער גִיבּ אִיהם אִיבֶּער צוּא דֶעם קַאטְהֶיילִישֶׁען פְּרִיסְטֶער וֶועט עֶר אִיהם שׁוֹין מַאכִין פַאר אַלַייט.

קוים הָאבּ אִיךְ דִיא וֶוערְטֶער אוֹיסְגֶירֶעט, אִיז דֶער רַאבִּינֶער צָארְנִיג פוּן זַיין אָרְט אוֹיפְגֶעשְׁפְּרוּנְגֶען אונ הָאט גֶיזָאגְט: קוים עֶרְלוֹיבְּט אִיהר זִיךְ הֶערר פיקטעל מִיר אִין דִיא אוֹיגֶען אַזֶעלְכֶע וֶוערְטֶער צוּא זָאגִין, מִיא זָאל אִיבֶּערְגֶעבֶּען אַיוּדִישׁ קִינְד אִין קְרִיסְטְלִיכֶע הֶענְד, אִיז אוֹיף אַייךְ אַלְץ צוּא גְלוֹיבֶּען, אונ אִיהר מוּזְט מִיט דֶער פְרוֹיא מַאכִין אַיין עֶנְדֶע אַהֶער אָדֶער אַהִין...

וֶוען אַיוּדִישֶׁער רַאבִּינֶער עֶרְלוֹיבְּט זִיךְ אַזַא פְּסַק אַרוֹיסְצוּגֶעבִּין — הָאבּ אִיךְ אוֹיךְ צָארְנִיג גֶיעֶנְטְפֶערְט — לָאז אִיךְ אַייךְ אִיבֶּער מַיין פְּלַאץ, אִיךְ בִּין אִיהר מַאן פוּנְקְט וִויא אִיהר, אונ דָאס זֶעלְבֶּע קָאנְט אִיהר מִיט אִיהר מַאכִין אַיין עֶנְדֶע אַהֶער אָדֶער אַהִין...

אִיךְ בִּין צָארְנִיג אַרוֹיס גֶעלָאפֶען פוּן דֶעם רַאבִּינֶערְס הויז;

נָאר דָא הָאבּ אִיךְ גֶעהַאט זֶעהֶער אַמִיאוּס בַּאגֶעגְנִיס, דִיא גַאס אִיז שׁוֹין גֶיוֶועזֶן פוּל מִיט מֶענְטְשֶׁען, אַלֶע הָאבִּין וֶוען מִיר גִירֶעט,

 אַלֶע

אלע האבין מיך געפלוכט, אונ אלס איך בין דורך זייא דורכגע גאנגען, האט מען מיר נאך געשריען „ליטוואק גנב! נעם נאך אדריט וייב" איינגע באד יונגען האבין זיך ניט געפוילט ווארפין אויף מיר שטיינער, איך בין געלאפין אהגע צוא וויסען וואוהין איך לויף, איך בין פאסט וואהנזיניג ארײן געלאפין צוא מיין שווער אין הויז, אונ האב דארט אשרעקליכע סצענע געטראפין.

ט

מיין צערשטערטער גן עדן.

איך האב געטראפין מיינער פרוי ליעגענד אויף אזאפע, אונ איהר פאטער מיט איהר גראסמוטער האבין איר אין געזיכט גישפריצט קאלט וואסער, זיא איז גיוועזן בלאס וויא דער טאדט, זאגאר אין איהרע ליפפען איז קיין בלוטס טראפפען גיוועזן.

קוים בין איך ארײן געקומען, האט מיר מיין שווער געגעבין אוואונק איך זאל אוועק גיין, איך האב אבער ניט געקאנט אוועק גיין אין דער צייט ווען איך האב גיזעהן מיין ליעבער פרויא אין אזא לאגע, אונ בין דארום צוגעגאנגען, אונ האב געפרעגט וואס דאס באטייט.

ארויס פון מיין שטוב דוא פערפלוכטער ליטוואק! — האט מיין פרויאס גראסמוטער צוא מיר צארניג געשריען — זעה וויא דוא האסט ערמארדעט מיין קינד, גאטט זאל דיך ערמארדען דער פאר דוא אונמענטש!

ביי דעם געשרייא האט אנא דיא אויגען גיעפינט, אונ אלס זיא האט מיך דער זעהן האט זיא זיך געוואלט אויפהויבין, איהרע אויגען וואהרען גרויס אונ שרעקליך, זיא האט אבער ניט געקאנט, נור איהרע ליפפען האבין זיך בעוועגט אונ פון זייא איז ארויס געגאנגען דאס ווארט „מערדער!"

איך האב שוין פערשטאנען וואס דא טוהט זיך, אז געוויס האבין זייא דא ערפאהרען פון דעם סקאנדאל וואס פלעפען האט מיר געמאכט, איך האב געוואלט עפעס ריידין, נור אראן האט מיך

(האלב מענטש) אנגענומען

אנגענומען פאר דער האנד אונ האט שטריינג געזאגט: קומט איך האב מיט אייך צוא ריידין.

מיר זיינען אריין געגאנגען אין אבעזונדער צימער, אראן האט פערשלאסין דיא טיהר אונ זיך ווענדענד צוא מיר מיט פייעריגע בליקען האט ער געזאגט: זאגט מיר פיקטעל וואס האט איהר צוא מיר געהאט, אונ וואס האט איהר געהאט צוא מיין טאכטער?

איך האב קיין פעהלער געגען אייך וויא אויך געגען אייער טאכטער געטאהן — האב איך גיענטפערט.

איהר וואגט נאך זיך צוא פערטהיידיגען ווערענד אייער פאלשקייט איז ארוים אויפין טעלער?

וואס וואלט איהר געטאהן שווער ווען אייך זאל טרעפען אזא געשיכטע, אמעדכען זאל זיך צוא אייך צוטשעפען אונ זאל שרייען אז זיא האט מיט אייך געהייראטהעט.

מיר קאן אזא געשיכטע ניט טרעפין, ווייל איך האב אזא זאך ניט געטאהן.

אונ איהר גלויבט ווירקליך אז איך האב אזא זאך יא געטאהן?

איך מוז דאס גלויבען, דען עס איז אונמעגליך אמעדכען זאל זיך צוטשעפען צוא איין ארדענטליכען מאן מיט אזעלכע בלבולים;

איך וועל אייך אבער געבין אזא באווייז וואס איהר אליין וועט מודה זיין אז דאס איז נור אבלבול.

וואס צום ביישפיעל פאר אבאווייז ווילט איהר געבין?

זאגט מיר נור העדר שיצפיין, אלס דאס פריילין פלעפען איז גיוועזען ביא אייך אין קעניגסבערג, האט זיא געוואוסט אז איך בין אחתן פאר אייער טאכטער?

יא זיא האט געוואוסט.

נוא שטעלט אייך פאר ווען עס זאל זיין ווירקליך אזוא אז דיא פלעפען איז מיינע פרויא, וויא מיינט איהר וואלט זיא געשוויגען ביא דער נאכריכט אז איך הייראטהע מיט איין אנדערער? וואלט זיא אייך באלד ניט ערציילט אז זיא איז מיינע פרויא.

שיצפיין האט מיך ערשטוינט אנגעקוקט, איהר האט רעכט' האט ער געזאגט, ערקלערט זשע מיר וויא קומט דאס וואס זיא איז פלוצים פון דער העלער הויט אנגעפאלין אויף אייך מיט אזא בלבול.

אויף אַזעלכֶע פְרוֹיעֶן אִיז קיין קַשְׁיוֹת צוּא פְרֶעגֶען, זִיא הָאט זִיךְ אָנְגֶעטְשֶׁעפֶּעט אָן מִיר וַוייל זִיא ווייס אַז אִין דֶער שְׁטָאט וֶועלֶען דָאס אַלֶע גְלוֹיבֶּען וַוייל מִיא הַאלְט דָא אַלֶע לִיטְוַואקֶעס פַאר חַאראַקְטֶער-לָאזֶע מֶענְטְשֶׁען, אוּנ וֶוען אִיךְ זָאל זִיךְ נִיט גִיוֶוען טְרֶעפִין מִיט אִיהר וָואלְט דָאס גֶעפַאלִין אויף אַיין אַנְדֶער קָאפּף.

וָואס הָאט גֶעזָאגְט דֶער רַאבִּינֶער? — הָאט עֶר מִיךְ גֶעפְרֶעגְט.

אִיךְ הָאבּ אִיהם עֶרְצֶעהלְט וָואס דֶער רַאבִּינֶער הָאט גֶעזָאגְט.

מִיר מוּזֶען בֵּיידֶע אַרַיין גֵיין צוּא אִיהם, אוּנ זִיךְ דָארְט מְיַשֵׁב זַיין וָואס מִיר הָאבִּין צוּא טָאהן, עֶר אִיז אַקְלוּגֶער מֶענְטְשׁ עֶר וֶועט אוּנְז אַקְלוּגֶע עֵצָה גֶעבִּין.

אִיהר זֶעהט דָאךְ אָבֶּער ווִיא קְלוּג עֶר אִיז, אַז עֶר אִיז אויף מִיר אָנְגֶעפַאלִין נוּר דֶער פַאר וָואס אִיךְ הָאבּ אוּים בַּעם זִיךְ אוּים-גִירֶעט אַזַא זַאךְ.

דָאס מַאכְט נִיט אוּים — הָאט אַרָאן גֶעזָאגְט — דֶער בַּעם הָאט אִיהם שׁוֹין גֶעמוּזְט אִיבֶּערְגֵיין, עֶר אִיז אַגַאנְץ גוּטֶער מֶענְטְשׁ.

נוּא מִיר וֶועלִין אַרַיין גֵיין צוּא אִיהם, אָבֶּער נִיט יֶעצְט וַוייל אִיךְ הָאבּ מוֹרָא דִיא גַאס דוּרְכְצוּגֵיין, דִיא גַאנְצֶע שְׁטָאט קָאכְט מִיט דֶעם סְקַאנְדַאל.

וֶועלִין מִיר אַרַיין גֵיין צוּא אִיהם אָבֶּענְדְסְצַייט, נוּר אַיין זַאךְ וֶועל אִיךְ אַייךְ בֶּעטִין אַז פַאר מַיין טָאכְטֶער זָאלְט אִיהר זִיךְ נִיט וַוייזֶען בִּיז אַייעֶר אוּנְשׁוּלְד וֶועט עֶרְקְלֶערְט וֶוערִין.

אִיךְ פֶערְשְׁטֶעה נִיט מִיט וָואס פַאר אַרֶעבְּט ווִילְט אִיהר מִיךְ פוּן מַיין פְרוֹיא שֵׁיידִין, וֶועהְרֶענְד אִיהר אַלֵיין פֶערְשְׁטֵייט אַז אִיךְ בִּין אוּנְשׁוּלְדִיג.

דָאס וָואס אִיךְ פֶערְשְׁטֵייא אִיז נָאךְ אַלְם וֶועניג, מִיר בַּאדַארְפִין דִיא גַאנְצֶע וֶועלְט זָאל דָאס פֶערְשְׁטֶעהן. אוּנ אֵיידֶער אַלֶע זַיינֶען אִין אַייעֶר אוּנְשׁוּלְד אִיבֶּערְצַייגְט קָאנְט אִיהר מַיין טָאכְטֶערְס מַאן נִיט זַיין, אִיהר פֶערְשְׁטֶעהט דָאךְ אַלֵיין, אַז אִיךְ ווִיל נִיט מִיא זָאל מִיךְ מִיט מַיין טָאכְטֶער נָאכְטַייטִין מִיט דִיא פִינְגֶער, מִיא זָאל זָאגִין אַז מַיין אֵיידִים הָאט צְוֵויא ווייבֶּער, אוּנ אוֹיבּ אִיהר ווִילְט קָאנֶען מִיר אַייךְ אִין גַאנְצֶען בֶּעפְרַייעֶן...

וָואס הֵייסְט בֶּעפְרַייעֶן?

נאר פשוט, איהר קאנט זיך מיט מיין טאכטער שיידען דורך אגט.

דער פאר וואס איין אויסוואורף האט געמאכט אויף מיר איין בלבול?

יא בלבול ניט כלבול, אונזערע יודען זאלין געזונד זיין וועלין ניט גלויבען אז דאס איז נור אבלבול, זייא באדארפין ניט מעהר וויא הערין פון דער פלעפען אז איהר זייט איהר מאן איז דאס פאר זייא גענוג מיא זאל אויף אייך אלעס גלויבען, און ווען אפילו איהר וועט שוין אויסווייזען מיט אותות ומופתים אז איהר זייט אונשולדיג בלייבט אלץ אייער נאמען אויף עוויג פערפלעקט, דארום רעכין איך אז עס וואלט גלייכער גיוועז פאר אונז ביידין מיר זאלין מאכין אין גאנצען איין סוף.

און אייער טאכטער וועט וועלין איך זאל זיא גטין?

דאס איז שוין מיין זאך.

און אזוא רעט איהר? אזא אויפגעקלערטער מענטש וויא איהר זייט? — האב איך צארניג געזאגט — אנשטאט מיט מיר מיטלייד צוא האבין ווילט איהר מיר נאך שיטען זאלץ אויף דיא וואונדען? דאס איז אייער יושר?

וואס זשע זאל איך טאהן, מיא מוז אמאל פאר דער וועלט מער יוצא זיין אלם פאר זיך אליין.

ווען איהר קאנט אזוא ריידין, און אייער טאכטער וועט אויך זיין מיט אייער לאנישער מיינונג בין איך פערטיג זיא צוא גטין חאטש היינטיגען טאג, איהר באדארפט מיר נור מיין געלד דיא 500 רובעל אוועק געבין וואס איך האב אייך געגעבען אויף דעם נייעם גישעפט.

דאס רעט איהר וויא אקינד — האט אראן קאלט גיענטפערט — איהר פערגעסט אז מיין טאכטערס חתונה מיט איהרע קליידער האבין מיר געקאסט ביז 500 רובעל.

וואס זשע בין איך שולדיג? איהר ווילט דאך פון מיר פטור ווערען.

אבער אהנע אייך געלד צוא געבין, גענוג איז פאר אייך דיא שאנדע וואס מיר האבין געהאט צוליב אייך.

נוא אויב אַזוֹא — האָב איך מיט פייער געזאָגט — וועל איך שוין אייער טאָכטער פאַר קיין פאַל גט געבין, מיר וועלין אַריין גיין צום רב, אונ מיר וועלין הערין וואס ער וועט פסקענען, אָבער אידר וועט מיר ערלויבען ביידין מיט מיין פרויא?

גיין! פאר קיין געלד אין דער וועלט — האט אראן קאלט גיענט־פערט — איך האב אייך איין מאהל געזאָגט, אונ איך זאג אייך נאך אמאהל אז כל זמן אייער אונשולד וועט ניט בעוויזען ווערין פאר דער גאנצער וועלט, וועט אידר מיין טאכטער ניט זעהן.

אידר קאנט אייך ליעבע לעזער אַבעגריף מאכין אין מיין לאַגע. אַזאַ דאס איז זעהער אַגוטער טעם, אויף מארגען נאך דער חתונה הערין אַזעלכע ווערטער? איך בין ניט אין שטאנד אויסצושרייבען וואס פאר אפנים דאמאלס דיא גאנצע וועלט האט אין מיינע אויגען געהאט, איך האב זיך איבערצייגט אז דער אָרדענטליכסטער מענטש קאן בעטראכטעט ווערין אלס דער גרעסטער מערדער נור דורך איין שורקע, דורך איין אונמענטשין, איך האב גיזעהן אז דיא וועלט איז בלינד, דאס פעביל איז דום, מיא קאן אלעמען פערבלענדען דיא אויגען זייא זאלין ניט זעהן וואס נעבין זייער נאז גערהט פאר.

איך האב ביטערע טרערען יענעם גאנצען טאג פערגאסען, פערשפארט בין איך געזעסען אין דעם צימער אין וועלכין איך בין מיט אראנען אריין געקומען, אונ האב מורא געהאט אויף דער גאס ארויס. קיינער פון דיא שטובינע מענטשין איז צוא מיר אריין געקומען מיר זאגין אגוט ווארט, דער זעלבער פיקטעל וואס ערשט מיט צווייא טעג צוריק איז ער גיוועזן אקעניג אונ אלע האבין איהם נור אין דיא אויגען געקוקט זעהן פיעלייכט פערלאנגט ער עטוואס, דער זעלבער פיקטעל איז יעצט געזעסען וויא אגעפאנגענער מערדער פערשפארט אין געפענגעניס אונ אלע בעסטע גוטע פריינד האבין אויף איהם גאר ניט געוואלט אקוק טאהן, איך האב גאר פערגעסען אז איך האב דעם גאנצין טאג ניט געגעסען, איך האב פערגעסען אז איך בין שוין אדערוואקסענער ערפאהרענער מאן, אונ האב וויא אקליין קינד געיאמערט.

פאר נאכט איז צוא מיר אראן אריין געקומען, אונ האט מיך גערופען גיין צום רב, איך בין מיט איהם געגאנגען דורך הינטער־

געסלאך, ביז מיר זיינען צוא דעם רבס הויז געקומען, עס האבין זיך דארט אבערמאלס אנגעהויבין וכוחים מיט טענות, ביז דער רב האט ענדליך געזאגט: איך זאג אייך אפען מיין מיינונג אז דער הערר פיקטעל איז אונשולדיג, אונ אום צוא ווייזען דער וועלט זיין אונשולד, איז מיין ראטה איהר זאלט צווינגען דער פלעפען זיא זאל מיט אייך מיט פארין נאך ליטייקעץ, אונ זאל דארט ווייזען וואו דיא חתונה איז גיוועזן, אונ ווער זיינען דיא עדות וואס זיינען דאמאלס דארט געוועזן.

דיא עצה איז אונז געפעלען, מיא האט באלד געשיקט רופען דאס פריילין פלעפען אונ דער ראבינער האט איהר זיין מיינונג געזאגט, זיא איז ערציטערט געווארין, אונ נאך אקורצעס נאכ־דענקען האט זיא געזאגט: גוט איך פאהר אונ איך וועל אייך אלעס איבערציינען.

ביא מיר זיינען צוואנציג שטיינער פונם הארצין אראפגיפאלין, דא האב איך געקלערט וועט נעמען אסוף צוא מיינע צרות, דען דא וועט מאן דאך מוזען ארויס זעהן אז אלעס וואס דיא פערפלוכטע פרויא האט גירעט איז פאלש.

עס איז געבליעבען אז נאך אין דרייא טאג ארום זאלין מיר פארין נאך ליטייקעץ, דער וואקנער מגיד וועלכער וואר אראנס אפערוואנדעטער אונ ער איז גראדע גיוועזן אין טישפיט האט זיך זעלבסט אויסגערופען אז ער וויל פאהרן מיט דער פלעפען, אונ איך זאל פאהרן מיט מיין שווער.

דיא גאנצע דרייא טעג בין איך געזעסען פארשפארט אין דעם צימער פון דעם האטעל פעטערסבורג, איך האב מיך געשעמט אויף דער גאס ארויסצוגיין, איך האב מיך זאגאר געשעמט גיין אין איין רעסטאראציאן עפעס עסין, אונ האב זיך בעגניגענט מיט בריט אונ הערינג וועלכע דער בעדינטער פון דעם גאסטהויז האט מיר גיבראכט, איך האב שוין געצעהלט דיא רגעס, איך זאל זיין אין ליטייקעץ אונ זאל באווייזען אז איך בין אונשולדיג, דיא דרייא טעג האבין זיך אין מיינע אויגען וויא דרייא יאהר געצויגען, וויא פערשטעהט איהר איז עפעס גוט צוא זיצען אין אזא שטאט וואו אלע האלטין מיך אין

מויל , און יעדער איז נייאגיעריג צוא זעהן דעם ליטוואק וואס האט צוויא ווייבער .

מיין גרעסטען פיינד קאן איך ניט ווינטשען דעם טעם וואס איך האב געפיהלט אין דער צייט , ביז נאט האט געהאלפין איך בין מיט מיין שווער אוועק געפאהרען נאך טרילטא, און פון דארט אריין פאהרין אין ליטיקעץ .

אויך פלעפען איז אוועק געפארין אהין מיט דעם וואקנער מגיד .

ו

איך שטעה אין בלאטע .

דאס איז געווען דרייא טעג פאר פסח , איבעראל האט מאן באמערקט אגינסטיגע פערענדערונג, די נאטור האט אנגעהויבין פון זיך אראפ צוא ווארפען איהרע שמוטציגע ווינטערקליידער , דער הימעל האט אנגעפאנגען העלער און פרייליכער צוא ווערין , דען אלע האבין שוין ערשמעקט דיא שפורען פונם פריהלינג , אויך דיא מענטשען זיינען נאר לעבעדיגער געווארין , זייא האבין שוין אויך אראפגע־ווארפין פון זיך זייערע שווערע ווינטער קליידער , דען גראדע וואר דער מאנהייט ניסן זעהער אווארעמער , יעדענס הערץ האט פריי־ליכער און מונטערער געאטהמט , ביא יעדען אין ברוסט האט זיך וויא פרישע האפנונגען ערוועקט אויף בעסערע גליקליכערע טעג , נור מיין הערץ האט ניט געוואלט פרייליכער ווערין , איך בין געזעסען אין וואגאן צערשמעטערט , ניעדערגעשלאגען , העכסט פערצווייפעלט .

דרייא אונגליקען זיינען דא אין דער וועלט וואס זיינען אונער־טרעגליך , 1) ווען אנגליקליכער מענטש פאלט נאר פלוצים פון זיין גליק אראפ אין טיעפען שווארצען אבגרונד , 2) ווען אנארדענטליך מאן ווערט פאלש בעשולדיגט אין אפערברעכען און אלע גלויבען אז ער איז שולדיג , 3) ווען מיא רייסט איינעם מיט געוואלד אב פון דער פערזאן וועלכע ער ליעבט פונם גאנצען הערצען .

און דיא דרייא אונגליקען האבען מיך איינעם מיט איין מאהל

און זא אונערוואַרטעט געטראָפען, וועדרענד איך בין געשטאַנען אן דער שפיטצע דעם גליקעס האט מאן מיך פון דאָרט אַראָפגעשטויסען, מיא האט מיך פאַר אַפאַלשען ניעדערטרעכטיגען מענטשין ערקלערט וועהרענד איך בין געוועזן אונשולדיג וויא אַקינד, און מיהאט מיך מיט גוואַלט אַבגעריסען פון מיין ליעבער ברויט וועלכע איך האב געליעבט מיט מיין גאַנץ לעבען, איך בעוואונדער נאך הייטע מיין קראַפט וואס איך האב דאס געקאָנט אַלעס ערטראַגען, איך בעוואונדער מיין געדולד וואס איך האב מיך איינגעהאַלטען און האב דער אורהעבערין פון דיא אַלע אונגליקען ניט ערמאָרדעט, איך בעוואונדער אויך מיין ענערגיע וואס איך האב דעם גאַנצען מוטה ניט פערלאָרען און האב נאך אין זיך געפיהלט אַשטיקעלע שטאָלץ.

זיטצענדיג אין דעם וואַגאָן האב איך דאס אַלעס געקלערט, איך האב ניט גיהערט דאס פלויעדערין פון דיא פּאַסאַזירען וואס זיינען געזעסען אַרום מיר, מיך האט ניט אינטערעסירט דיא מלחמה וואס עס איז געוואָרין אין וואַגאָן צווישען דעם קאָנדוקטאָר און צווישען אַיודען וועלכער האט זיך געוואַגט אָנטאָהן זיינע תפילין און בעטין צו גאָט, מיך האט קיין זאך דאַמאָלס געאַרט, איך בין געוועזן פערזונקען נור אין מיינע פינסטערע געדאַנקען.

איך קאָן זאָגען אַז מיך האט דאַמאָלס ניט אַזוא געקריינקט מיין אונגליק וויא מיין אנאס אונגליק, מיילע איך בין אַמאַנספּערזאָהן, אַמענטש וואס איז שוין געוואוינט צוא צרות, אָבער זיא, אַיונגעס קינד וואס וויים נאך גאָר ניט פון דיא לעבענסליידען, אַקינד וואס דיא האָפנונג אין איהר גאַנצען פּראַכט האט פאַר איהר געשטראַהלט, וויא שרעקליך איז איהר לאַגע! זיא מיינט דאך ווירקליך אַז איהר מאַן האט זיא געטוישט, אַז ער האט נאך אַווייב, און אויסער דעם איז דאך איהר פינסטער און ביטער אויף דער גאַס אַרויס צוא גיין, דען אונז איז דאך שוין בעקאַנט מיט וואס פאַר אויגען אונזערע יודען קוקען אויף אַזא אונגליק, איך האב מיר פאָרגעשטעלט אַז דיא טישפיטער יודען אָבוואָהל זייא גלויבין אַז נור איך אַליין בין שולדיג. פון דעסט וועגין וועלין זייא לאַבין פון מיין אונגליקליכער פרויא, און קוים וועט זיא אַרויס אין דער גאַס וועלין אַלע אויף איהר מיט אַשמייכיל קוקען, אַלע גליעדער האבין אין מיר געשוידערט אַלס

איך האב מיך פארגעשטעלט וואס פאר אגעדאנק דיא אונשולדיגע האט יעצט וועגען מיר, ביא איהר איז דאך קיין צווייפעל דא אז דאס וואס דיא פלעפען האט ערצעהלט איז אמת, נוא קאן זיא שוין פון מיר האבין אגוטע מיינונג ? זיא רעכינט מיך פאר אטייפעל, פאר ארוצח, פאר דעם ערגסטען מענטשען אין דער וועלט, אונ איך קאן אויף איהר דער פאר קיין פעראיביל האבין, דען אזא אונשולדיגעס קינד וואס קאן נאך ניט אונזערע פערדארבענע מענטשען זיא מוז גלויבען אז אלעס איז וואהר.

מיר זיינען אנגעקומען אין טרילטא פונקט ערב פסח, אונ עס איז געבליעבען מיא זאל דאס פאהרן נאך ליטייקעץ אבלייגען אויף חול המועד.

אגעפעהרליכער קראנקער וועלכער ליידעט אונערבארמליך בעט זיך אלס מיא זאל איהם איבערלייגין אין אצווייטער בעט, אים שיינט אז דארט וועט איהם גרינגער ווערין, נור קוים לייגט מען אים אריין אין דער צווייטער בעט, וויל ער צוריק אין דער ערשטער, ווייל אים שיינט אז דא איז איהם נאך ערגער.

מיט מיר איז אויך אזוא גיוועז, אלס איך בין גיוועז אין טישפיט, האב איך געציילט דיא מינוטען איך זאל שוין זיין אין טרילטא, ווייל מיר האט זיך אויסגעגעבען אז דא וועט מיר זיין בעסער דען אין טרילטא האב איך זעהער פיעל גוטע פריינד, ביא וועלכע איך קאן טראסט אונ ראטה געפינען, קוים אבער בין איך שוין גיוועז אין טרילטא האב איך חרטה געהאט וואס איך בין אהער געקומען, דען נאך אין דעם ערשטין טאג פון אונזער קומען אהער האט דיא פערפלוכטע פלעפען פערברייטעט איבעראל דיא נאבריכט אז וועהרענד איך בין געוועזן איהר מאן האב איך געהייראטהעט מיט איין אנדערער, צוא וועלכען גוטען פריינד איך בין אריין געקומען האט ער אויף מיר געקוקט קרום אונ פעראכטליך, ווייל ער האט שוין גיהערט פון דער געשיכטע, אונ ער האט געגלויבט באמונה שלמה אז דאס איז אמת, דיא ווייבער פון מיינע גוטע פריינד האבין מיך פשוט געוואלט צערייסין וויא אהערינג, ערשטינס האבין זייא רחמנות געהאט אויף דער אונגליקליכער ארמער פלעפען וועלכע האט פאר זייא מיט טרערין איהר אונגליק ערצעהלט, צווייטענס האבין זייא

פשוט מורא געהאט אז זייערע מאנען זאלין זיך פון מיר דיא תורה ניט אויס לערנען חתונה האבין מיט אנדערע מיידלאך, קורץ גירעט איך בין געוועזן אין טרילטא אויך אזוא אויף צרות וויא אין טישפיט, איך בין דא אויך גיוועזן פערהאסט פון יעדען בעזונדער.

איין מאהל אלס איך בין ארום געגאנגען אין מיין צימער הין אונ צוריק שטארק אויפגערעגט איז צוא מיר אריין געקומען מיינער אגוטער פריינד אברהם צימערפעלד, דאס וואר זעהער אפיינער ארדענטליכער יונגער מאן, אונ ער האט מיך פריהער זעהער ליעב געהאט אונ געאכטעט, ער האט זיך געזעצט געגען מיר מיט אזויערע מינע, אונ וויא אין כעס.

וואס ביזטו אזוא מירריש? — האב איך איהם געפרעגט.

איך מוז דיר זאגען פיקטעל אז איך האב פון דיר אזא אונרעכט ניט ערווארטעט — האט ער געזאגט נאך אקורצעס נאכדענקען — פע! דוא ביזט גאר ניט ווערטה מיא זאל זיך מיט דיר באגעגנען.

נוא ווער זשע צווינגט דיך דוא זאלסט זיך מיט מיר באגעגנען? — האב איך גיענטפערט שטארק אין כעס, דען מיר איז שוין נמאס געווארין זיך צופרטהיידיגען פאר יעדערן בעזונדער — איך האב דיך דוכט זיך ניט געשיקט רופען.

צימערפעלד האט אויף מיר פערוואונדערט געקוקט, ער האט מיך גוט געקאנט, אונ ער האט געוואוסט אז איך בין ניט פעהיג מיט אזא כעס צוא ענטפערין אגוטען ברודער, ער האט אשמייכיל געטאהן אונ האט גיענטפערט: דוא האסט מיך ניט פערשטאנען מיין פריינד, דוא מיינסט געוויס אז אונטער דעםווארט אונרעכט מיין איך דאס וואס אלע מיינען אז דוא האסט צוויא ווייבער, ניין! איך מיין גאר עפעס אנדערש דיין אונרעכט בעשטעהט אין דעם וואס דוא האסט אזא קאנאליע אזא... ניט אויס געשלאגין אלע ציין וואס דוא האסט זיא ניט געמאכט פאר אקאליקע זיא זאל דיא כפרה ווערין אונטער דיינע הענד.

איך האב איהם אנגעקוקט ערשטוינט, דאס ערשטע מאהל אין דער גאנצער צייט האב איך יעצט געהערט אייגער זאל זאגין אגוט ווארט אין מיין זייט, ענדליך האב איך געפרעגט: זאג מיר

נור וויא קומט דאס וואס דוא גלויבסט ניט אזו וויא אלע אז איך בין ווירקליך שולדיג .

איך האב דאס טאקי ביז אהער געגלויבט , נור היינט האב איך מיר איבערצייגט אז דוא ביזט ריין וויא איין ענגעל .

וויא אזוא האסטו זיך דאס איבערצייגט ?

איך וועל דיר ערציילען מיך האט זעהער אינטערעסירט דיין געשיכטע , און איך האב מיך בעשלאסען עס מאג זיין וואס עס וויל , איך מוז ערפאהרען דעם אמת , דוא קאנסט דאך מיך , דוא ווייסט אז חאטש איך בין ניט קיין אקטיאר פון דעסט וועגין קאן איך שפילין אראליע וויא דער בעסטער קאמיקער , דארום בין איך הייטע אביין געקומען צוא דער פריילין פלעפען , האב מיך צוא איהר פריינדליך צוגעשארט , און האב איהר געוויזען אזעלכע פריינדשאפט אז זיא איז פשוט ענטציקט געווארין פון מיר , איך האב געלויבט איהר העלדענמוטה , און האב געזאגט אז נאך אזא קינסטלערין וויא זיא איז , האב איך ניט געזעהן , און דאביי האב איך איהר געפרעגט פיעלייכט קאן איך איהר מיט עטוואס דינען , זיא האט זיך איינינע מינוטען מישב געוועזן און האט ענדליך מיר געזאגט דיא ווערטער : הערר ציממערפעלד ! איך זעה אז איר זייט איינער פון די פיינסטע מענטשען אין דער וועלט , און אזוא וויא איך בין דא עלענד איך האב ניט ווער עס זאל מיר מיט העלפען , רעכין איך אז גאטט האט אייך אהער געבראכט , אום מיר צוא רעטען .

זאגט פריילין וואס זאל איך טאהן — האב איך זעהער צארטליך געענטפערט — איך וועל פאר אייך לויפין אין פייער אדער אין וואססער .

איך פערלאנג פון אייך אקליינינקייט — האט זיא מיר מיט איהר זיסס שמייכעלע געענטפערט — אזוא וויא עס איז געבליבען מיר זאלין אלע אריין פארין אין ליטייקעץ , איך זאל דארט ווייזען דאס הויז וואו מיר האבין חתונה געהאט און דיא עדות וואס זיינען אויף דער חתונה געוועזן , און איך האב ביידע זאכין פערגעססען , איך געדיינק דאס הויז ניט , און איך קאן דיא עדות ניט .

נוא וואס זשע ווילט איהר ? — האב איך נייאניעריג געפרעגט ; וויל איך אייך בעטין , איהר זאלט אריין פאהרין אין ליטייקעץ ,

אונ דארט געבין אדארטיגין בעל הבית עטליכע רובל, ער זאל זאגין אז דיא חתונה איז אין זיין הויז גיוועזען, אונ ער אליין מיט נאך אפאר מענטשען (וואס ער וועט שוין פאר געלד אויס זוכען) זיינען אויף דער חתונה גיוועזען.

דא האב איך פערשטאנען דעם גאנצען שווינדעל — האט צימערפעלד ווייטער ערציילט — דא איז אראפ געפאלען דיא מאסקע פון מיינע אויגען, אונ איך האב גיזעהן אז דיא פערפלוכטע פרויא האט זיך אן דיר אנגעטשעפעט אומזיסט, איך האב פון גרויס כעס אווארט ניט געקאנט ענטפערין, אונ האב איהר ענדליך פער־שפראכין דאס צוא טאהן, אונ מאכי פון איהר בין איך געלאפין צוא דיר פרעגין וואס איך זאל טאהן, אונ אויסבאטלען צוא דיין קאפף אלע בייזע חלומות דער פאר וואס דוא ביזט אזא לעמעשקע, אזא שלימזל.

איך בין געפאלען צימערפעלדן אויף דעם האלדז אונ האב איהם געהאלזט געקושט, פריידענטרערין האבין זיך פון מיינע אויגען געגאסין אויף דעם וואהרען גוטען ברודער, זא דאס ער איז אויך געריהרט געווארין, אונ ער האט אויך טרערין פערגאסין.

איך דאנק דיר מיין פריינד! — האב איך אונטער הייסע טרערין געזאגט — איך דאנק דיר וואס דוא האסט זיך איבער מיר ערבארמט אונ ביזט מיר צוא הילף ארויס געגאנגען, גאט זאל דיר דער פאר בעצאהלען.

גאט וועט מיר שוין שפעטער בעצאהלען, איך וועל מיך שוין מיט איהם אברעכענען — האט צימערפעלד לאכענד געזאגט — נור דער ווייל לאמיר זיך מיישב זיין וואס מיא זאל יעצט טאהן, עס איז אשאדע אזא צופאל.

זעהער איינפאך — האב איך געענטפערט — דאס וועסטו ערציי־לען בייא דעם רב.

דוא ביזט אגרויסער נאר! — האט ער מיר געענטפערט — נוא וואס וועסטו טאהן אז זיא וועט זיך אבלייקענען אונ זיא וועט זאגין אז זיא האט דאס מיר גאר ניט געזאגט, אונ דער ווייל וועט זיא מאכי אונטערשיקען אהין אגוטען ברודער מיא זאל דארט פאלשע עדות קריגען.

נוא וָואס זָשֶׁע רַאטְהֶעסְט דוּא ?

איך בִּין דָאךְ גֶעקוּמֶען דִיךְ פְרֶעגֶען אַן עֵצָה .

הֶער נָאר אוֹיס ציממערפעלד — הָאבּ אִיךְ גֶעזָאגְט נָאךְ אַקוּרְצֶעס נַאכְדֶענְקֶען — דוּא טוּא אַזוֹא , גֶעה אַרֵיין צוּא אִיהר , אוּנ גִיבּ אִיהר צוּא עֶרְקְלֶערֶען אַז אִין אַזַא קְלֵיין שְׁטֶעטִיל וִויא ליטייקעץ וֶועט זַייעֶר שְׁוֶוער זַיין צוּא בֶּעקוּמֶען פַאלְשֶׁע עֵדוּת , דַארוּם אִיז דַיין עֵצָה זִיא זָאל זָאגֶען אַז זִיא הָאט אַטֶעוּת גֶעהַאט דַאמִיט וָואס זִיא הָאט גֶעזָאגְט אַז דִיא חֲתוּנָה אִיז גִיוֶוען אִין ליטייקעץ , זִיא הָאט זִיךְ דֶערְמָאהֶנְט אַז דִיא חֲתוּנָה אִיז נָאר גִיוֶוען דָא הִיא אִין דֶעם הָאטֶעל בערלין , פֶערְזִיכֶער אִיהר אַז דוּא הָאסְט צֶעהן מֶענְטְשֶׁען וָואס וֶועלִין עֵדוּת זָאגֶען נָאר אָהן גֶעלְד אַז זֵייא זַיינֶען גִיוֶוען אוֹיף אוּנְזֶער חֲתוּנָה. זִיא גְלוֹיבְּט דָאךְ דִיר וֶועט זִיא דִיר גֶעווִיס פָאלְגֶען , דָא וֶועט מֶען דֶעם גַאנְצֶען פַאלְשׁ אַרוֹיס זֶעהן .

וֶוער וֵוייס צוּא וֶועט זִיא מִיר גְלוֹיבִּין ?

פְּרוּף זִיךְ וָואס קָאנְסְטוּ דָא אָן וֶוערִין .

אִיךְ וֶועל דִיךְ פָאלְגֶען אוּנ אִיךְ גֶעה שׁוֹין צוּא אִיהר אַרִיבֶּער — הָאט ציממערפעלד גֶיעֶנְטְפֶערְט — דוּא קָאנְסְט דָא וַוארְטֶען אוֹיף מַיין תְּשׁוּבָה .

אִיךְ וֶועל וַוארְטֶען — הָאבּ אִיךְ גֶיעֶנְטְפֶערְט .

ציממערפעלד אִיז אַוֶועק גֶעלָאפֶען , עֶר הָאט זִיךְ גֶעזַאמְט בֵּיינַאהֶע צְוֵוייא שְׁטוּנְדֶען , נַאכְהֶער אִיז עֶר אַרַיין גֶעלָאפִין צוּא מִיר הֶעכְסְט עֶרְפְרֵייעֶט מִיט דֶער נַאכְרִיכְט אַז זִיא אִיז צוּפְרִידֶען מִיט דֶעם פְּלַאן , ״דִיא נַארֶעשֶׁע אַפְּפֶע הָאט מִיךְ פָּשׁוּט גֶעוָואלְט חַאפִּין קוּשֶׁען פַאר דֶער גוּטֶער עֵצָה״ הָאט ציממערפעלד גֶעזָאגְט , ״זִיא הָאט מִיר פֶערְזִיכֶערְט אַז צַייט זִיא לֶעבְּט וֶועט זִיא מִיךְ נִיט פֶערְגֶעסֶען פַאר דֶער טוֹבָה״ .

וֶועט זִיא שׁוֹין קֵיין חֲרָטָה הָאבִּין ?

זֵייא זִיכֶער אַז זִיא וֶועט זִיךְ שׁוֹין הַאלְטֶען אֵיינְס אַז דִיא חֲתוּנָה אִיז גִיוֶוען אִין הָאטֶעל בערלין , עֶפֶּעס הָאט זִיא דָאךְ צֶעהן לֶעבֶּעדִיגֶע עֵדוּת , אוּנ אִיךְ בִּין אוֹיךְ אִין דֶער מִיט .

נוּא נָאט זֵייא דַאנְק ! — הָאבּ אִיךְ צוּא זִיךְ אַלֵיין גֶעזָאגְט — עֶס אִיז יֶעצְט פָּארְט גֶעקוּמֶען אַסוֹף צוּא מַיין אוּנְגְלִיק .

(האלב מענטש) אִיךְ

איך האב שוין קוים ערלעבט דעם ערשטען טאג חול המועד, איך האב מיך ניט וויסענדיג געמאכט אונ בין אריין געגאנגען צוא מיין שווער פאדערין מיר זאלין פאהרין נאך ליטייקעץ, ער איז באלד אריבער געגאנגען צוא דער פלעפען איהר צוא זאגען זיא זאל היינט פארין מיט אים נאך ליטייקעץ, אונ וויא ערשטוינט איז ער געווארין אלס זיא האט איהם געזאגט אז זיא האט אים גאר געגארט דאמיט וואס זיא האט געזאגט אז דיא חתונה איז געוועזען אין ליטייקעץ, „אונזער חתונה" האט זיא איהם געזאגט שטאלץ „איז געוועזען דא היא אין דעם האטעל בערלין, אונ איך האב צעהן עדות וואס זיינען דערביא געוועזען".

יא

דער געוואלד גט.

איך וואלט מיר יעצט געוואונטשען צוא זיין נור אפרמדער לעזער פון מיין געשיכטע אום איך זאל וויסען וואס פאר אן איינדרוק זיא מאכט אויף אייך מיינע לעזער, איך בין זעהער נייגעריג צוא וויסען צוא אייך אינטערעסירט דיא מעשהלע, ווייל איהר האט שוין לאנג ניט געלעזען (אונ פיעלייכט טאקי קיין מאהל) איינע וואהרע געשיכטע וואס דער העלד פון איהר שרייבט זיא אליין מיט דעם בלוט פונם זיין הערצען.

יא איך שרייב דיא אלע ווערטער מיט דעם בלוט פון מיין הערצען, איך וויל ערשטינס מיין ביטער הארץ אויף דעם פאפיר אויס גיסין ווייל איך האב ניט אזא גוטען פריינד פאר וועלכען איך זאל קאנען מיינע בלוטענדע וואונדען ווייזען, אונ צווייטענס וויל איך מיט מיין אונגליק אויפמערקזאם מאכין אלעמען אז אויף גוטע פריינד זאל מען זיך ניט פערלאזין, קוים טרעפט חלילה יעמאנדען איין אונגליק זאל ער ביא גוטע פריינד קיין עצות פרעגין וויא אזוא זיך צוא רעטען, דער אייגענער שכל, ער מאג וויא קליין זיין, איז טהייערער אין אנאטהפאל פון פרעמדע גרויסע חכמות, דאביא וויל איך דא באווייזען דעם יושר פון איינינע נארעשע רבנים וואס אום

(האלב מענטש) צוא

צוא ווייזען זייער קראפט אין פּלפּול , איז ביא זייא רעכט אמענטשין אונגליקליך מאכין .

שטעלט אייך פאר ליעבע לעזער , (נור איך בעט אייך נאך אמאהל איהר זאלט אויף דער געשיכטע ניט קוקען וויא אויף איין אויסגעטראכטע) שטעלט אייך פאר ווען איהר זאלט דאביא זיין וויא דיא פלעפען וואס האט געשריען אין איין קול אז איך האב מיט איהר געהייראטהעט אין ליטייקען פאר עדות , אונ זיא קאן דאס הויז , ווען דיא פערפלוכטע פרויא זאל אייך פלוצים זאגין : איך האב אטעות געהאט , איך האב גאר פערגעסען אז מיין חתונה איז גיוועזען אין טרילטא אין דעם האטעל בערלין , פאר צעהן מענטשען , אונ דער ווירטה פון דעם האטעל וויא אויך אלע זייגע בעדינטע וואלטין אייך איהר אין דיא אויגען געזאגט אז דאס איז כזב ושקר , אז זייא ווייסין פון קיין חתונה ניט , אונ פון דיא אלע צעהן עדות וואס זיא האט געזאגט האט זיא ניט געבראכט ניט איינעם , וואס וואלט איהר גיענטפערט ? מיר דוכט אז ווער עס האט נור אגלייכען מענטש-שענפערשטאנד וואלט דער מרשעת ארוים געיאגט פון שטוב , מיא וואלט זיא פעראכטעט אונ פערפאלגט פאר אזא ניעדער-טרעכטיגקייט .

דער טרילטער רב האט אבער אנדערש געפסקט , הערט ברידער אושר .

אלס דיא פלעפען האט אנגעהויבין צוא שרייען אז אונזער חתונה איז גיוועזען אין דעם האטעל בערלין האט מיין שווער מיך , אויך זיא , געפאדערט צום רב , מיר זיינען אלע צוא איהם געקומען , אונ האבין איהם „דעם היילינגען רב״ אונזערע טענות געזאגט . דער רב האט באלד געשיקט רופען דעם ווירטה פון דעם האטעל , אויך אלע בעדינטע , ער האט זייא געפרעגט צוא זייא ווייסין פון מיין חתונה מיט דער פלעפען , דיא אלע מענטשין האבין דעם רב פער-וואונדערט אנגעקוקט , אונ האבין לאכענד גיענטפערט אז ניט נור פון אחתונה וואלטין זייא געוואוסט , זייא ווייסין אפילו וויפיל מאהל יעדער פון מיינע גוטע פריינד האבין מיך בעזוכט , אונ ווען עס זאל זיין ביא פיקטלען חופה אין דעם האטעל וואלטין אפילו דיא שכנים פונם האטעל דאס גיוואוסט .

וואו זָשֶׁע זַיינֶען אַייעֶרֶע עֵדוּת ? – הָאט דֶער רָב דֶער פלעפען גֶעפְּרֶעגְט .

אִיךְ קָאן זַייא נִיט אַלֶע נוּר אֵיינֶעם גֶעדֵיינְק אִיךְ דָאס אִיז אברהם צימערפעלד ;

מִיא הָאט גֶעבְּרַאכְט צימערפעלדן, אוּנ עֶר הָאט אָפֶּען דֶעם רָב עֶרְצֶעהְלְט אַז זִיא הָאט אִיהם גִיבֶּעטִין עֶר זָאל זַיין אַיין עֵדוּת בַּייא אִיהר אוּנ עֶר זָאל נָאךְ צְוֶעהן מֶענְטְשִׁין גֶעפִינֶען וָואס זָאלִין עֵדוּת זָאגִין אַז זַייא זַיינֶען אוּיף אִיהר חֲתוּנָה גִיוֶועֶן .

אַלֶע הָאבִּין זִיךְ פוּנְאֵיינְאַנְדֶערְגֶעלַאכְט , זַייא הָאבִּין שׁוֹין זִיךְ אַלֶע אִיבֶּערְצַייגְט אַז דִיא פֶערְפְלוּכְטֶע פלעפען הָאט דָא אוּיף מִיר נוּר אַבִּלְבּוּל גֶעמַאכְט , אִיךְ הָאבּ גֶעמֵיינְט אַז דֶער רָב וֶועט דֶער אוּנ־פֶערְשֶׁעמְטֶער גוּט אוּיס זִידְלֶען , אוּנ וֶועט זִיא פוּן זַיין שְׁטוּבּ אַרוֹיס טְרַייבִּין , נוּר וִויא אִיבֶּערַאשְׁט אוּנ עֶרְשְׁרָאקֶען אִיךְ בִּין גֶעוָוארִין , אַלְס דֶער הֵיילִיגֶער רָב הָאט גֶעזָאגְט גֶעלַאסֶען : רַבּוֹתַי ! אִיךְ זָאג אַייךְ אָפֶען אַז רבי יצחק פיקטעל אִיז דָא אוּנְשׁוּלְדִיג , עֶר הָאט קֵיין מָאהל מִיט דֶער פְרוֹיא קֵיין חֲתוּנָה גֶעהַאט , אוּנ דָאס זֶעהֶן מִיר דָאךְ אַלֶע אַז אַלֶע אִיהרֶע וֶוערְטֶער זַיינֶען לוֹיטֶער לִיגֶענְס נוּר פוּן דֶעסְט וֶועגִין מוּז דֶער הֶערר פיקטעל אִיהר גֶעבִּין גֶט , וַוייל עֶס אִיז דָא אַבְּפֵירוּשֶׁע מִשְׁנָה אִין קִדּוּשִׁין *) אַז אֵיינֶע זָאגְט צוּא אַמַאנְסְפֶּערְזָאן דוּא הָאסְט מִיךְ מְקַדֵּשׁ גִיוֶועֶן אוּנ עֶר זָאגְט אַז עֶס אִיז אַלִיעֶגֶען , טָאהר זִיא קֵיין חֲתוּנָה נִיט הָאבִּין מִיט אֵיינֶעם פוּן זַיינֶע קְרוֹבִים , אוּנ רש"י מַאכְט אוּיף דִי וֶוערְטֶער, אַז זִיא טָאר מִיט קֵיינֶעם קֵיין חֲתוּנָה הָאבִּין בִּיז עֶר וֶועט אִיר גֶעבִּין אַגֶט , זֶעהט מֶען דָאךְ אַרוֹיס דֶער פוּן אַז רבי יצחק פיקטעל מוּז אִיהר גֶעבִּין אַגֶט וַוייל דָא אִיז אוּיךְ אַזַא גֶעשִׁיכְטֶע , זִיא זָאגְט אַז עֶר הָאט מִיט אִיהר חֲתוּנָה גֶעהַאט אוּנ עֶר זָאגְט אַז עֶס אִיז אַלִיגִין .

אָ דוּא גָאטְלִיבֶּער משה ! קוּק אַרָאפּ פוּנֶם הִימֶעל אוּנ זֶעה וִויא אוּנְזֶערֶע רַבָּנִים טוּהֶען פֶערְקֶערְט אַלְס דוּא הָאסְט גֶעשְׁרִיעבֶּען , דוּא

האסט

---

*) קדושין (ס"ה ע"א) היא אומרת קדשתני והוא אומר לא קדשתיך הוא מותר בקרובותיה והיא אסורה בקרוביו ; ופירש"י דאסרה נפשה אבולי עלמא עד שיתן לה גט .

האסט אנגעזאגט אין דיין היילגער תורה, על פי שנים עדים יקום דבר אז נור דורך צוויא עדות מוז דאס בית דין בעשטעטיגען אפראצעס, אונ אונזערע רבנים באדארפין גאר קיין עדות ניט, פאר זייא זיינען גענוג דיא טייטע בוכשטאבין פון אקאמענטאטאר וואס זייא פער-שטעהן גאר ניט, דוכט זיך דער טרילטער רב אויך זיין דין האבין גיזעהן אז איך בין גירעכט, אז איך בין אונשולדיג, אונ דאך האבין זייא זיך אנגעהאפט אן אדין וואס זייא פערשטעהען גאר ניט אונ האבין אזא שרעקליכען פסק ארויס געגעבין, איך זאלל גטין אפרעמדע פרויא, מיין בלוט האט אין מיר געזאדין אונ איך האב גיענטפערט:

ניין! איך וועל אייך ניט פאלגין אין אזא זאך, איך וועל ניט געבין מיין ערגסטען שונא אשווערד אין דער האנד ער זאל מיר מיין קאפף אבהאקין, היה לא תהיה! דאס קאן ניט זיין אונ עס וועט ניט זיין.

מיט דיא ווערטער בין איך ארויס געלאפין פונם רבס שטוב.

אלס איך האב דעם רבס פסק ערצעהלט פאר דעם העררן קשינפעלד וועלכער איז איינער פון דיא געבילדעטסטע מענטשען אין אונזער צייט, האט ער מיר מיט אזיפץ גיענטפערט: איך האב מורא ליעבער פריינד איהר זאלט דא ניט גוט אבשניידען, קוים האט דער רב אזוא געפסקט, מאגין אלע וויסען אז איהר זייט ריין וויא אנענגעל וועט מען אייך פארט פערפאלגען פון אלע זייטען, איהר זאלט מיך וועלין פאלגין וואלט איך אייך געראטהען איהר זאלט איהר געבין אגט, וועט איהר וועניגסטענס וויסען אז זיא האט זיך פון אייך אבגעטשעפעט, איהר פערשטעהט דען ניט אז קוים האט דיא אונ-פערשטעמטע פרויא אזא פסק גיהערט פונם רבס מויל וועט זיא אייך שוין ניט אבלאזין.

איהר אויך? — האב איך אויסער זיך פאר כעס געשריען — איר רעט מיר אויך צוא איך זאל געבין אגט אפרעמדע פרויא אונ זאל מיין נאמען אויף עוויג פערשמוטצען?

איך האב אייך געזאגט מיין באטה, אונ ווייטער טוט וויא איר פערשטעהט.

איך בין צארניג פון איהם אוועק געגאנגען.

אַלֶע מַיינֶע גוּטֶע פְרַיינְד הָאבִּין מִיר גֶערַאטְהֶען אִיךְ זָאל אִיהר גֶעבִּין גֶט אַבִּי פָּטוּר וֶוערִין פוּן דֶעם שְׁלַאק. אִיךְ הָאבּ זֵייא אָבֶּער נִיט גֶעפָאלְגְט, אוּנ הָאבּ אָנְגֶעגֶעבִּין אַבִּיטְשְׁרִיפְט אִין סוֹד, אוּנ הָאבּ גִיבֶּעטִין דֶער סוֹד זָאל מִיךְ מִיט דֶער פלֶעפעֶן מְשַׁפְטִין.

דֶער סוֹד הָאט אָבֶּער מִיר עֶנְטְזַאגְט, „דָאס גִיהֶערְט צוּא דִיא יוּדִישֶׁע רַבָּנִים" הָאבּ אִיךְ בֶּעקוּמֶען אַיין אַנְטְוָוארְט.

נוּא אוּנ דֶעם פְּסַק פוּן דִיא יוּדִישֶׁע רַבָּנִים הָאבּ אִיךְ דָאךְ שׁוֹין גִיהֶערְט, אִיךְ הָאבּ זִיךְ בֶּעסְלָאסִין אַז עֶס מָאג זַיין וָואס עֶס וִויל, אִיךְ זָאל אִיהר פַאר קַיין פַאל קַיין גֶט גֶעבִּין, דָאס אִיז זֶעלְבְּסְט פֶערְשְׁטֶענְדְלִיךְ אַז אַלֶע קְלוּגֶע אָרְדֶענְטְלִיכֶע לַייט הָאבִּין פֶערְשְׁטַאנֶען אַז אִיךְ הָאבּ רֶעכְט, אוּנ הָאבִּין דֶער פלֶעפעֶן פֶערְאַכְטֶעט מִיא הָאט זִיא גָאר אִין קַיין רֶעכְט הוֹיז נִיט גֶעוָואלְט אַריין לָאזִין.

דַאן הָאט דִיא פֶערְפלוּכְטֶע פְרוֹיא מִיךְ אָנְגֶעהוֹיבִּין נָאר אַנְדֶערְשׁ צוּ פֶערְפָאלְגֶען, זִיא הָאט מִיךְ נָאכְגֶעיָאגְט וואוּ אִיךְ בִּין נָאר גֶעגַאנְגֶען אוּנ גֶעשְׁטַאנֶען, זִיא אִיז מִיר זָאגַאר נָאךְ גֶעפָארִין אִין פְרֶעמְדֶע שְׁטֶעט, אוּנ הָאט אִיבֶּערַאל בֶּעקַאנְט גֶעמַאכְט אַז אִיךְ הָאבּ מִיט אִיהר חֲתוּנָה גֶעהַאט, אוּנ הָאבּ נָאךְ אַפְרוֹיא גֶענוּמֶען, אַבֶּעווייז הָאט זִיא גֶעוִויזֶען דֶעם פְּסַק וָואס דִיא רַבָּנִים הָאבִּין אִיהר אַרוֹיס גֶעגֶעבִּין אַז זֵייא הָאבִּין אוֹיף מִיר גוֹזֵר גִיוֶוען אִיךְ זָאל אִיהר גֶעבִּין גֶט, גֶעוואוֹינְלִיךְ הָאבִּין אִיהר אַלֶע גֶעגְלוֹיבְּט, אוּנ אִיךְ הָאבּ מִיךְ עֶרְגֶעץ נִיט גֶעקָאנְט וַוייזִין, מִיר אִיז גֶעוָוארִין אַזוֹא שְׁלֶעכְט, אַז אִיךְ הָאבּ זִיךְ פִיל מָאהל גֶעוָואלְט דָאס לֶעבֶּען נֶעמֶען, אוּנ אִיךְ וָואלְט דָאס גֶעווִיס טָאהן, וֶוען מַיינֶער אַגוּטֶער פְרַיינְד דֶער בֶּערִיהְמְטֶער הֶעבְּרֶעאִישֶׁער פָּאעֶט ד... וָואלְט מִיךְ נִיט גֶעהִיט, דֶער גוּטֶער פְרַיינְד אַלְס עֶר הָאט גִיזֶעהְן אַז אִיךְ בִּין אוֹיף עֶווִיג אוּנְגְלִיקְלִיךְ הָאט מִיךְ אַזוֹא לַאנְג גֶעמוּטְשֶׁעט, בִּיז אִיךְ הָאבּ מִיךְ גֶעלָאזְט אִיבֶּער רֵיידִין אוּנ הָאבּ בַּייא דֶעם רַב פוּנֶם שְׁטֶעטִיל נַאוּשַׁאק גֶעמַאכְט אַגֶט, אוּנ הָאבּ אִיהם אָבְּגֶעשִׁיקְט מַיין מֶערְדֶערִין.

* * *

אִיךְ הָאבּ מִיךְ גֶעלָאזְט אִיבֶּער רֵיידִין, אוּנ הָאבּ מַיין נָאמֶען אוֹיף עֶוִויג פֶערְשְׁמִירְט, דִיא פלֶעפעֶן אִיז אַצַייט אַרוּם גֶעפָארִין אִיבֶּער

(האלב מענטש) דער

דער וועלט און האט מיך געמאכט צו א שאנד און צו א שפאט, זיא האט אלעמען געוויזען דעם גט וואס איך האב איהר געגעבין, און דאמיט איז ביא יעדען דער מינדעסטער צווייפעל אראפ אז אלעס וואס זיא רעט איז אמת, און איך — דאס פערשטעהט איהר אליין — בין ביא יעדען דער וואס ווייס ניט ריכטיג דיא געשיכטע פערעכינט פאר אמערדער, פאר איין אונמענטשען.

ביא מיר ליעגען איבער 50 בריעף און דאקומענטע פון דיא טרילטער געבילדעטע מעגער וועלכע ווייסין יא ריכטיג דיא געשיכטע, אלע זאגין עדות אז איך בין געפאלין אלס קרבן פאר איין אונערבא-רמליכע טיגערין, אלע שרייען אז דער רב האט מיך מיט זיין פאלשין פסק אונגליקליך געמאכט, אבער וואס העלפט דאס, איך קאן יא ניט ארום פארין אין דער וועלט מיט דיא דאקומענטע און זייא צייגען יעדען בעזונדער, דער נאמען געהט דער ווייל, אז פיקטעל האט געהאט צוויא ווייבער אין איין צייט, און האט דיא ערשטע געגט ווערענד דיא צווייטע איז פאר עגמת נפש געשטארבין.

יא מיינע לעזער! מיין טהייערע אננא האט אזא קלאפ ניט געקאנט איבער לעבין, זיא האט בעקומען דיא שווינדזוכט און איז אין איהר פריהלינגסצייט געשטארבין.

נאך צוויא ארמע מענטשען זיינען דורך דעם געשטארבין, מיין אלטער גוטער פאטער און אנאס גראסמוטער, דיא ביידע אלטע מענטשען האבין דיא שאנד ניט געקאנט ערטראגין און זיינען אוועק געפלויגין אין הימעל, אין דער וואהרער אמתר וועלט וואו אזעלכע רציחות קומען ניט פאר.

דאס פריילין פלעפען האט געהייראטהעט, זיא איז פערעכינט אלס איינע פיינע ארדענטליכע פרויא וועלכע האט נעבאך אמאהל אונשולדיגער ווייזע אזוא פיעל פון אשלעכטין פערדארבענעם מאן געלידין, דיא אלע רעכענען איהר פאר איין ארדענטליך מענטש.

הכלל וואו איז דער יושר? זאגט בריעדער וואו זוכט מען דעם אמת?